

SUNUM

Ülkemiz ekonomisi oldukça zorlu geçen bir yılı geride bıraktı. Ancak bizler bu süreçte Kayseri Ticaret Borsası olarak ilimizin tarım ve hayvancılık ekonomisini geliştirmek adına sürekli çalıştık, faaliyetlerimizi arttırdık, büyüyen kurumsal kapasitemizle ilimiz içinde ve dışında üyelerimize hizmetler sunuyor, onları en iyi şekilde temsil ediyor seslerini duyuruyoruz.

Borsamızı özel sektörün ihtiyaç duyduğu alanlarda hizmet üreten, destek veren kuruma dönüştürdük. Üyelerimize en kaliteli şekilde hizmet vermeyi amaçlayarak, Uluslararası standartlarda hizmetler vermek için çalışmalar yapmaktayız.

İlimizin iş dünyasına yönelik çözümler üretirken, üyelerimizin ihtiyaçlarına cevap verecek mekanizmalar kurmaya devam ediyoruz. Misyonumuz tüm üyelerimizin dünya standartlarında rekabet imkanına kavuşmasıdır.

İlimiz bölgesel olarak tarımsal üretimde çeşitliliğe sahip olup, tahıllar, şekerpancarı, patates tohumluğu, kuru baklagiller ve hayvancılık öne çıkan ürünler arasındadır. Bölge, kırmızı et ve et ürünleri, süt, tavuk yumurtası, iç su alabalık yetiştiriciliği ve arıcılık bakımından da ülke genelinde önemli bir yere sahiptir.

Kayseri kırmızı et ve et ürünleri, süt, tavuk yumurtası, iç su alabalık yetiştiriciliği ve arıcılık bakımından ülke genelinde önemli bir pay almaktadır. Bölge ayrıca, zengin florasıyla tıbbi ve aromatik bitkiler, yem bitkileri yetiştiriciliği, çeşitli alanlarda çerezlik kabak, elma, kayısı, üzüm gibi spesifik ürünlerle meyvecilik ve jeotermal enerji kaynaklarıyla seracılık bakımından geliştirilmeye açık bir potansiyel sergilemektedir.

İlimizin sahip olduğu tarımsal zenginlik ve üretim potansiyelinden tam anlamıyla yararlanıldığı söylenemez. Bu potansiyelin üretime ve ekonomik yarara dönüştürülerek ilin gelir ve refah düzeyinin artırılması için mevcut kaynakların iyi analiz edilmesi, verimli ve sürdürülebilir kullanımı ile ilgili planlamaların yapılması gerekmektedir. Bu planlama çalışmaları doğrultusunda, yatırım projelerinin doğru kanallara yönlendirilmesi ile mümkün olabilecektir.

Kayseri ayrıca, zengin florasıyla tıbbi ve aromatik bitkiler, yem bitkileri yetiştiriciliği, çeşitli alanlarda çerezlik kabak, elma, kayısı, üzüm gibi spesifik ürünlerle meyvecilik ve jeotermal enerji kaynaklarıyla seracılık bakımından geliştirilmeye açık bir potansiyel sergilemektedir.

İlimiz, sadece bitkisel üretim bakımından değil, hayvansal üretim bakımından da ülkemizde önemli bir konumundadır. Bölge kaynaklarının etkin ve yerinde kullanımından hareketle, hazırlanan bu rapor, bölgede söz konusu kaynaklar ve potansiyelin değerlendirilmesi ve katma değere dönüştürülmesi açısından yol gösterici bir belge niteliği taşımaktadır.

İlimiz çevre ilçeleriyle birlikte düşünüldüğünde en fazla ekilen tarım ürünü buğdaydır. 1.875.171 dekar alana sahip buğdayın üretim miktarı ise 596.460 tondur. Bunun yanı sıra ilimizde şekerpancarı 1.375.343 ton üretim verisine sahiptir. Çayır ve mera alanlarının toplam arazi varlığının yüzde 40'ini teşkil etmesi, ilimiz hayvancılığının gelişmesinde önemli etkileri bulunmaktadır.

Kayseri’de sığır, manda, koyun, kıl keçisi yetiştiriciliği yapılmaktadır. Şehrimiz ekonomisine katkı sağlayan bir diğer hayvancılık sektörleri yumurta tavukçuluğu ve arıcılıktır.

“ 2024 Tarım ve Hayvancılık Raporunun “ amacı; ilimiz üreticilerinin durum analizi yapılarak, yerel ve ulusal ekonomiye katkılarının artırılmasına yönelik envanter çalışması gerçekleştirmektir. Uzman ekibimiz tarafından yoğun çalışma neticesinde ortaya konulan bu rapor, hazırlanırken kamuya açık kaynaklardan elde edilen bilgiler analiz edilerek, reel sonuçlar ortaya konulmuştur.

Katılımcılık ilkesi çerçevesinde çeşitli kurum ve kuruluşların görüşleri alınarak hazırlanan rapor, yeni dönem Bölge Planının ilgili alanlarına temel oluşturması bakımından da önem taşımaktadır.

Açıklamış olduğumuz bu rapordaki bilgiler, görüş ve değerlendirmeler, kesin hükümler içermemektedir. İçeriğinde yer alan verilerin kullanımı ve uygulama sorumluluğu, doğrudan veya dolaylı olarak, bu rapora dayanarak yatırım kararı veren ya da finansman sağlayan kişiler ve kuruluşlara ait olup, bu konuda her ne şekilde olursa olsun, rapor içerisindeki bilgilerin kullanılması nedeniyle doğru ve dolaylı olarak oluşacak zararlardan hiçbir şekilde Kayseri Ticaret Borsası sorumlu tutulamaz.

Bu raporun tüm hakları saklıdır ve izinsiz kullanılamaz. Kayseri Ticaret Borsasının yazılı onayı alınmadan raporun içeriği kısmen veya tamamen kopyalanamaz, elektronik, mekanik veya benzeri bir araçla herhangi bir şekilde basılamaz, çoğaltılamaz, fotokopi veya teksir edilemez, dağıtılamaz, bilgileri referans verilmeden kullanılamaz.

2024 Tarım raporumuzun hazırlanmasında özverili çalışmalarından dolayı, çalışma ekibimize teşekkür eder, raporun ilimiz ve bölgemiz için hayırlı olmasını temenni ederiz.

Çatı kuruluşumuz olan, Türkiye Odalar ve Borsalar Birliğimizin öncülüğü doğrultusunda çalışarak daha güçlü bir Kayseri olma hedefleri doğrultusunda ilerlemeye devam edeceğiz.

KAYSERİ TİCARET BORSASI

TAKDİM

Kıymetli Üyelerimiz,

Son yüzyılda, nüfus artışı, sanayileşme, kentleşme ile doğal kaynaklar üzerindeki baskı giderek artarken, fosil yakıtların yoğun kullanımı, enerji üretimi, tarım ve ulaşım gibi faaliyetlerle doğal ekosistem giderek bozulmaya başlamıştır.

En temel ihtiyacımız olan beslenme, insanlık var olduğu sürece stratejik konumunu koruyacaktır.

Dünya nüfusundaki artış trendi dikkate alındığında, yeterli miktarda gıda üretebilen ülkeler geleceğe güvenli bakabileceklerdir.

Tarım; gıda güvencesi, sanayi alanlarına hammadde sağlaması, istihdam ve ekonomiye katkısı ve kırsal alanların önemli bir bölümünde temel geçim kaynağı olması gibi rollerle günümüzde de temel sektörler arasında önemli bir konumdadır.

Biyolojik çeşitliliğin korunması, toprak ve su kaynaklarının sürdürülebilir kullanımının sağlanması, arz güvencesini sağlamak amacıyla tarımsal üretimde kalite ve verimliliğin artırılması, gıda güvencesi ile güvenilirliğinin teminat altına alınması, yenilikçi ürün ve bilişim uygulamalarının hayata geçirilmesi, markalaşmanın ve pazar payının genişletilmesi için kurumsal sorumluluk bilinciyle uzun vadeli politikalar üretmeliyiz.

Kırsal nüfus, tarım nüfusunun toplam istihdamdaki payı ve Gayri Safi Katma Değer (GSKD) içerisinde tarımın payı dikkate alındığında, tarım ve diğer sektörler arasında, Ülkemiz ve Bölgemiz için halen önemini koruyan sosyal ve ekonomik bir faaliyettir.

Türkiye’de yaşayan nüfusunun yaklaşık %25’i geçimini tarımdan sağlamaktadır. Yine 5,2 milyon kişi ile ülke istihdamının yaklaşık %25’i tarımdan sağlanmaktadır. Bu orana kabaca tarıma dayalı sanayi ve ulaşım sektörlerinin de eklendiğini düşünecek olursak bu oranın katlanacağı açıktır.

Kayseri Ticaret Borsası olarak her zaman ilimizin ve Bölgemizin Tarım ve Hayvancılık Sektörlerinin sorunlarını ortaya koymak, çözüm yolları üretmek, üreticilerimizin ve tüccarlarımızın ticaretinin önündeki zorlukları aşmak, üyelerimizin dünya pazarlarına açılmasına katkı sağlamak, amacıyla çalışmıştır.

Borsamızı, üyelerimizin ihtiyaç duyduğu alanlarda hizmet üreten, onlara danışmanlık yapan kuruma dönüştürdük. Meslek komitelerimize ve üyelerimize en kaliteli şekilde hizmet vermeyi amaçlayan akreditasyon sistemini başarıyla hayata geçirerek, uluslararası standartlarda hizmetler sunmaktayız.

Sorumluluklarımızın bilinciyle gerçekleştirdiğimiz çalışmalarını içeren, 2024 Kayseri Tarım ve Hayvancılık Raporumuzu sizlere sunmaktan dolayı gurur duyuyoruz.

Belirlediğimiz hedeflerin gerçekleşmesine çok değerli katkı sunan, Meclis Üyelerimi, Yönetim Kurulu Üyelerimi ve tüm çalışma arkadaşlarımı tebrik ediyor, başarılı çalışmalarının devamını diliyorum.

Saygılarımla

Recep Bağlamış

Yönetim Kurulu Başkanı

İÇİNDEKİLER

1- GİRİŞ	8
2- GENEL BİLGİLER	9
3- TÜRKİYE' DEKİ ÜRETİM İSTATİSTİKLERİ	10
A) Türkiye'deki Bitkisel Üretim İstatistikleri	10
B) Türkiye'deki Hayvansal Üretim İstatistikleri	12
C) Türkiye'deki Diğer Hayvansal Ürünlere Ait Üretim İstatistikleri	13
4- TÜRKİYE'DE ARAZİ	14
4.1 TARIM ALANLARI	14
4.2 TÜRKİYE'DE BİTKİSEL ÜRETİM	16
4.2.1 SEBZE ÜRETİMİ	17
4.2.2 MEYVE ÜRETİMİ	18
4.2.3 SÜS BİTKİLERİ ÜRETİMİ	19
5-TÜRKİYE'DE HAYVANCILIK	19
5.1 TÜRKİYE'DE BÜYÜKBAŞ HAYVANCILIK	20
5.2 TÜRKİYE' DE KÜÇÜKBAŞ HAYVANCILIK	21
5.3 TÜRKİYE'DE KANATLI KÜMES HAYVANCILIĞI	22
5.4 TÜRKİYE'DE HAYVANSAL ÜRÜNLER	24
6.KAYSERİ TARIM GÖRÜNÜMÜ	24
6.1 KAYSERİ'DEKİ BİTKİSEL ÜRETİM	24
6.2 KAYSERİ İLİNİN GENEL ÖZELLİKLERİ	28
6.2.1. KAYSERİ İLİ TOPRAK YAPISI	30
6.2.2 KAYSERİ'DE HAYVANCILIK	31
A) KAYSERİ' DE BÜYÜKBAŞ ÜRETİM DEĞERLERİ	33
B) KAYSERİ' DE KÜÇÜKBAŞ ÜRETİM DEĞERLERİ	34
C) KAYSERİ'DEKİ KANATLI VARLIĞI	34
D) KAYSERİ'DEKİ ARICILIK VERİLERİ	35
6.2.3 KAYSERİ'DE ORMAN VARLIĞI	38
KAYSERİ'DE TARIMA YATIRIM YAPMAK İÇİN 10 NEDEN?	38
7. KAYSERİ'DE TARIMSAL YATIRIM İÇİN UYGUN SEKTÖRLER VE ALANLAR	39
7.1 KAYSERİ'DE ORGANİK TARIM VE İYİ TARIM UYGULAMALARI	39
7.2 KAYSERİ İLİ TARIMSAL YATIRIMLAR	39
A) KAYSERİ'DE MEYVECİLİK SEKTÖRÜ	39
B) KAYSERİ'DE SEBZECİLİK VE TARLA	40

7.3 KAYSERİ’DE LİSANS LI DEPOCULUK	40
8.KAYSERİ’DE ÜRETİLEN SEÇİLMİŞ TARIM ÜRÜNLERİ ÜRETİMİ	42
8.1 BUĞDAY ÜRETİM DEĞERLERİ	42
8.2 ARPA ÜRETİM DEĞERLERİ	42
8.3 ŞEKER PANCARI ÜRETİM DEĞERLERİ.....	44
9. KAYSERİ’DE ÜRETİLEN SEÇİLMİŞ MEYVE ÜRÜNLERİ ÜRETİMİ	45
9.1 ELMA ÜRETİM DEĞERLERİ	46
9.2 KAYISI ÜRETİM DEĞERLERİ	47
9.3 KİRAZ ÜRETİM DEĞERLERİ.....	48
9.4 ÜZÜM ÜRETİM DEĞERLERİ	49
9.5 GİLABURU ÜRETİM DEĞERLERİ.....	50
10. KAYSERİ’DE ÜRETİLEN SEÇİLMİŞ SEBZE ÜRÜNLERİ ÜRETİMİ.....	51
10.1 PATATES ÜRETİM DEĞERLERİ	52
10.2 PATLICAN ÜRETİM DEĞERLERİ	53
10.3 KABAK ÜRETİM DEĞERLERİ	53
11.TARIM VE HAYVANCILIK DESTEKLERİ	53
11.1 DESTEKLER.....	54
• FARK ÖDEMESİ DESTEKLERİ	56
• BÜYÜKBAŞ HAYVANCILIK DESTEKLERİ	57
• KÜÇÜKBAŞ HAYVANCILIK DESTEKLERİ	57
• SU ÜRÜNLERİ DESTEĞİ	58
TARIMSAL ARAŞTIRMA ve GELİŞTİRMENİN DESTEKLENMESİ	58
• Ar-Ge desteği.....	58
• Hayvan gen kaynakları desteği	58
11.2) KAYSERİ’DEKİ 2024 YILI İL BAZINDA BİTKİSEL ÜRETİM DESTEKLEMELERİ	59

TABLO DİZİNİ

Tablo 1:İlimiz Verileri.....	9
Tablo 2:Tarım Alanlarının Kullanım Şekillerine Göre Yüzdesi	9
Tablo 3:İlimiz Üretim Değerleri Miktarı.....	10
Tablo 4:Kayseri İli Arazi Dağılımı.....	10
Tablo 5:Hayvan Sayıları ve Değişim Oranları.....	12
Tablo 6:Yıllara Göre Tarım Alanlarının Niteliklerine Göre Dağılımı.....	14
Tablo 7:Türkiye Tarım Alanları İl Bazında Dağılımı.....	15
Tablo 8:Ürünler Göre Ekim Yapılan Alanların Yıllar İçindeki Üretim Miktarları.....	16
Tablo 9:Sebzelerin Yıllar İçindeki Üretim Miktarları.....	17
Tablo 10:Meyvelerin Yıllar İçindeki Üretim Miktarları.....	18
Tablo 11:Süs Bitkilerinin Yıllar İçindeki Üretim Miktarları.....	19
Tablo 12:31.12.2024 Tarihi İtibari İle Sektörel Bazda Aylık İhracat Kayıt Rakamları.....	19
Tablo 13:Büyükbaş Hayvanların Yıllar İçindeki Değişim Miktarları.....	20
Tablo 14:Küçükbaş Hayvanların Yıllar İçindeki Değişim Miktarları.....	21
Tablo 15:Kümes Hayvancılığı Üretim Miktarı.....	22
Tablo 16:Hayvansal Ürünler.....	24
Tablo 17:2024 Yılı Kayseri Bitkisel Üretim Verileri	24-28
Tablo 18:2024 Yılı Kayseri’de Üretilen Bitkisel Ürünlerin Türkiye’deki Payı.....	28
Tablo 19:2024 Yılı Kayseri İlçe Bazında Tarım Alanı Büyükleri.....	29-30
Tablo 20:Kayseri’deki Hayvancılık İstatistik Verileri.....	32
Tablo 21:Kayseri İlçelerinde Bulunan Büyükbaş Hayvan Sayıları.....	33
Tablo 22:Kayseri İlçelerinde Bulunan Küçükbaş Hayvan Sayıları.....	34
Tablo 23:Türkiye Kümes Hayvan Sayıları.....	35
Tablo 24:Türkiye İllere Göre Bal Üretimi.....	36
Tablo 25:Türkiye’deki Arıcılık Verileri.....	36
Tablo 26:Kayseri’de Orman Varlığı Alanları.....	38
Tablo 27:Kayseri’de Üretilen Buğdayın Türkiye’deki Payı.....	42
Tablo 28:Kayseri’de Üretilen Arpanın Türkiye’deki Payı.....	43
Tablo 29:Kayseri’de Üretilen Şeker Pancarının Türkiye’deki Payı.....	44
Tablo 30:İllere Göre Şeker Pancarı Ekim, Üretim ve Verimi.....	45
Tablo 31:Kayseri’de Üretilen Elmanın Türkiye’deki Payı.....	46
Tablo 32:2024 Yılı Elma Çeşitlerindeki İstatistikler.....	47
Tablo 33:Kayseri’de Üretilen Kayısının Türkiye’deki Payı(ton).....	48
Tablo 34:Kayseri’de Üretilen Kirazın Türkiye’deki Payı(ton).....	49
Tablo 35:Kayseri’de Üretilen Üzümün Türkiye’deki Payı.....	50
Tablo 36:Sebze Ekim Alanı ve Üretim Miktarlarının Yıl Bazında Değişimi.....	51
Tablo 37:Yaş Sebze İhracatı Yapılan İlk 10 Ürün.....	52
Tablo 38:Kayseri’de Üretilen Kabağın Türkiye’deki Payı(ton).....	53
Tablo 39:İyi tarım Uygulamaları Destek Rakamları(tl/da).....	54
Tablo 40:Bitkisel Ürünlerde Mazot ve Gübre Desteği Rakamları.....	55
Tablo 41:Organik Tarım Destek Rakamları.....	55
Tablo 42:Fark Ödemesi Destek Rakamları.....	56
Tablo 43:Yurt İçi Sertifikalı Tohum Kullanım Desteği.....	56-57
Tablo 44:Küçükbaş Hayvancılık Destek Rakamlar.....	57

Tablo 45: Bitkisel Üretim Destek Rakamları.....	59

GRAFİK DİZİNİ

Grafik 1:Yıllara Göre Bitkisel Üretim Miktarları.....	11
Grafik 2:Hayvan sayıları.....	13
Grafik 3:Diğer Hayvansal Ürünlere Ait Yıllık Değişim Oranları.....	13
Grafik 4:Tavuk Eti Üretim Miktarı.....	22
Grafik 5:Tavuk Yumurtası Üretim Miktarı.....	23
Grafik 6:Türkiye'deki Bal Miktarı.....	36
Grafik 7:Türkiye Arıcılık Haritası.....	37
Grafik 8:Kayseri İli Buğdayın Üretim Değerleri.....	42
Grafik 9:Kayseri İli Arpa Üretim Değerleri.....	43
Grafik 10:Kayseri İli Şeker Pancarı Üretim Değerleri.....	45
Grafik 11:Kayseri İli Elma Üretim Değerleri.....	47
Grafik 12:Kayseri İli Kayısı Üretim Değerleri.....	48
Grafik 13:Kayseri İli Kiraz Üretim Değerleri.....	49
Grafik 14:Kayseri İli Üzüm Üretim Değerleri.....	50

TARIM VE HAYVANCILIK RAPORU 2024

1- GİRİŞ

İnsanın varoluşuyla başlayan ziraatın yaygın ifade edilme biçimiyle tarımın çok çeşitli tanımları vardır. Toprağı ve tohumu kullanarak insanoğlunun zorunlu ihtiyaçlarını karşılayan canlı materyal, yani bitkisel ve hayvansal ürünler üretmesi ve gıdaya dönüştürmesi faaliyetlerine tarım denmektedir.

Dolayısıyla tarımsal faaliyetin üç temel alanı bulunmaktadır;

1- Bitkisel Üretim

2- Hayvansal üretim

3-Üretilenleri işlemez. Ancak günümüzde işleme faaliyetleri çoğunlukla çiftlik dışında çok hızlı büyüyen gıda sektöründe yapılmaktadır.

Ayrıca ham ve işlenmiş tarım ürünlerini tüketiciye ulaştıran aracı sektörler vardır. Tarıma dayalı bu sektörler tarımsal üretimin değerinden daha büyük bir katma değer oluşturmaktadır. Günümüzde tarım kavramı, tarımsal faaliyet şekilleri, kullanılan teknolojiler ve dolayısıyla tarıma bakış açıları hızlı bir şekilde değişmektedir. Özellikle verimlilik artışında mekanik ve kimyasal teknolojilerin yerini yavaş yavaş biyolojik teknoloji almaktadır.

Tarımın tanımında “tohumu ve toprağı kullanarak” denilmesine rağmen şimdilerle topraksız ve hatta tohumuz bitkisel üretim yapılabilmektedir. Tarımsal üretimde topraktan çok su ve güneş enerjisi öne çıkmakta, üretim yatay değil dikey olarak büyüebilmektedir. Aile işletmeciliği hala önemini korumasına rağmen ticari işletmeler ve profesyonel işletmecilik anlayışları özellikle kitlesel üretim anlamında artmaktadır.

Diğer taraftan sürdürülebilir tarım ve kırsal kalkınma anlayışı, çiftçilikten çatala gıda güvenliği iyi tarım uygulamaları, ekolojik ve organik tarım yaklaşımları ve biyoenerji için bitkisel üretime yönelim gündemde daha çok yer almaktadır.

Kayseri ili bugün itibari ile tarımsal üretimde istenilen seviyede değildir. Yıllar içerisinde gerek bitkisel üretim gerekse hayvancılık ve hayvansal gıda üretiminde gerilediği görülmektedir. 2024 hedeflerine 4 kala halen ilimizde tarım ve hayvancılıkla ilgili paydaşların ortak politikalar üretmediği görülmektedir.

Hazırlanan 2024 yılı “Kayseri Tarım ve Hayvancılık Raporu” adlı bu çalışma, sektörün tarafları ve mutfağında olanların sektörün gelişmesi için ortak politikalar üretmeye yönelik bir kaynak olma niteliğindedir. Bu çalışmanın amacı; ilin tarım ve hayvancılık geçmişi, mevcut durumun tespiti, mevcut durum analizi yapılması ve “doğru bilgi” ihtiyacının karşılanması ve bölgenin kalkınmasına katkı yapması ve 2024 vizyon stratejisinin belirlenmesi amaçlanmıştır.

2- GENEL BİLGİLER

Türkiye'nin kültür, sanat, bilim ve turizm merkezlerinden biri olan Kayseri, tarihin en eski zamanlarından beri pek çok uygarlığa beşiklik etmiş ve her dönemde önemini korumuştur. Şehrin en eski adı olan Mazaka, Roma devrine kadar devam etmiş; Roma devrinde şehre imparator şehri anlamında Kaisareia adı verilmiş; bu isim Araplarca Kaysariya şeklinde kullanılmıştır. Türkler Anadolu'yu fethettikten sonra Şehre Kayseriye adını vermişler ve bu ad, Cumhuriyet dönemiyle birlikte Kayseri şeklini almıştır.

Cumhuriyet döneminde 1924 Anayasası ile il yapılan Kayseri, Ülkemizin ilk uçak fabrikasının kurulması ve ardından gelen demiryolları bağlantıları hattı, 1953'te kurulan Sümer Bez Fabrikası ve 1950'lilerde başlayan sanayi sitesi ile Türkiye'nin ilk büyük sanayi ve ticaret hamlelerine öncülük etmiştir. Günümüzde ise Kayseri ekonomik, kültürel, sağlık, eğitim, spor ve şehircilik alanında yakaladığı ivme ile Türkiye'nin en hızlı gelişen ve dikkat çeken şehirlerinin başında gelmektedir.

Tablo 1: İlimiz Verileri

İL NÜFUSU 2024	1.452.458
KAYSERİ YÜZÖLÇÜMÜ	16.969 km ²
TOPLAM TARIM ALANI 2024	670.584 ha
Kayseri ili ÇKS ye Kayıtlı Çiftçi Sayısı (kişi)*	31.462

İlimiz, coğrafi konum itibarıyla, farklı iklim ve toprak özelliklerine sahip olması, sulı ve kuru şartlarda farklı ürünlerin yetiştirilmesinin önünü açmaktadır. İlimiz toprakları genel olarak tarıma elverişli olup konveksiyonel tarım modeli benimsenmiştir. Modern tarım tekniklerinin uygulandığı ilimizde, ağırlıklı olarak buğday, arpa, şekerpancarı, çerezlik ay çekirdeği, patates, çerezlik kabak, baklagiller, yem bitkileri, elma ve üzüm yetiştiriciliği yapılmaktadır.

Tablo 2: Tarım Alanlarının Kullanım Şekillerine Göre Yüzdesi

Tarım Alanlarının Kullanım Şekli	ALAN (da)	TÜRKİYE YÜZDESİ
MEYVELER, İÇECEK VE BAHARAT BİTKİLERİ ALANI	198.077	0,000536%
SEBZECİLİK ALANI	356.351	0,005003%
TAHILLAR VE BİTKİSEL ÜRÜNLER ALANI	4.526.592	2,703309%
NADAS	949.635	3,374312%

Tablo 3: İlimiz Üretim Değerleri Miktarı

2024	Büyükbaş Hayvan Sayısı (Baş)	Canlı Hayvan Değeri (Bin TL)	Küçükbaş Hayvan Sayısı (Baş)	Tahıllar ve Diğer Bitkisel Ürünlerin Üretim Miktarı (ton)	Toplam İşlenen Tarım Alanı(da)	Örtü Altı Sebze ve Meyve Üretim Miktarı (ton)
Kayseri	436.153	4.843.296	1.016.843	4.739.032	6.705.840	2.273

Kaynak: TÜİK

Tablo 4: Kayseri İli Arazi Dağılımı(ha)

KAYSERİ	MİKTAR (ha)	YÜZDE (%)
Tarım Alanı (ha)	621.858	37
Çayır ve Mera Alanı	619.989	37
Orman-Fundalık Alanı	166.644	10
Tarım Dışı Alan	289.022	17
TOPLAM	1.697.513	100

Kaynak: İl Tarım ve Orman Müdürlüğü

3- TÜRKİYE' DEKİ ÜRETİM İSTATİSTİKLERİ

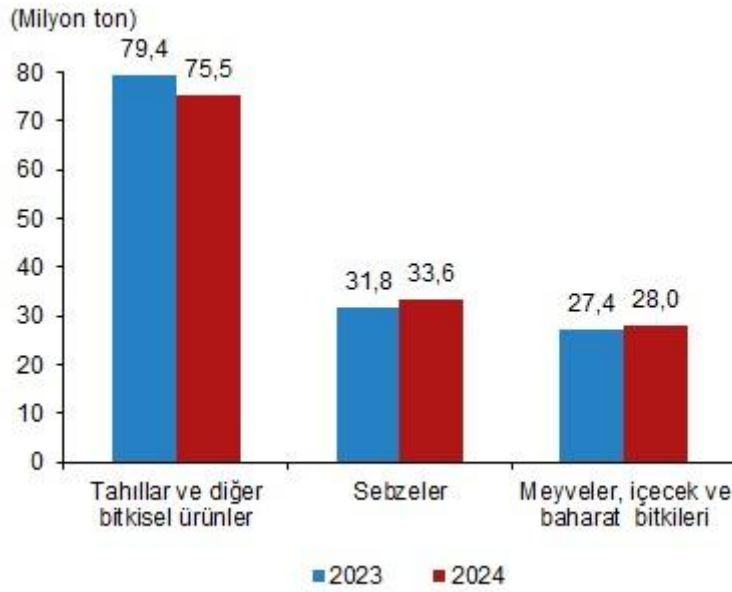
A) Türkiye'deki Bitkisel Üretim İstatistikleri

Bitkisel üretim bir önceki yıla göre tarla ürünlerinde azaldı, meyve ve sebze grubunda artmıştır.

Üretim miktarları, 2024 yılında bir önceki yıla göre tarla ürünleri olan tahıllar ve diğer bitkisel ürünlerde (yem bitkileri hariç) %5,0 azaldı; sebzelerde %5,6 meyveler, içecek ve baharat bitkilerinde %2,1 oranında arttı. Buna göre, yaklaşık üretim miktarları tahıllar ve diğer bitkisel ürünlerde 75,5 milyon ton, sebzelerde 33,6 milyon ton, meyveler, içecek ve baharat bitkilerinde ise 28 milyon ton olarak gerçekleşmiştir.

Grafik 1:Yıllara Göre Bitkisel Üretim Miktarları(Ton)

Kaynak: TÜİK

Tahıl üretimi 2024 yılında bir önceki yıla göre azalmıştır.

Tahıl ürünleri üretim miktarları 2024 yılında bir önceki yıla göre %7,5 oranında azalarak yaklaşık 39 milyon ton olarak gerçekleşmiştir.

Bir önceki yıla göre, buğday üretimi %5,5 oranında azalarak 20,8 milyon ton, arpa üretimi %12,0 oranında azalarak 8,1 milyon ton, çavdar üretimi %15,7 oranında azalarak 257 bin ton, yulaf üretimi %4,9 oranında azalarak 390 bin ton, mısır üretimi ise %10,0 oranında azalarak 8,1 milyon ton olmuştur.

Kuru baklagiller grubunda nohut, kuru fasulye ve kırmızı mercimek üretimi sırasıyla 575 bin ton, 279 bin ton ve 405 bin ton oldu. Yumru bitkilerden patates ise bir önceki yıla göre %21,1 oranında artışla 6,9 milyon ton üretilmiştir.

Yağlı tohumlardan soya üretimi %30,9 oranında artarak 180 bin ton, ayçiçeği üretimi ise %0,1 oranında azalışla yaklaşık 2,2 milyon ton olmuştur.

Şeker pancarı üretimi %8,9 oranında azalarak 23 milyon ton olarak gerçekleşmiştir.

Sebze üretimi 2024 yılında bir önceki yıla göre artmıştır.

Sebze ürünleri üretim miktarı 2024 yılında bir önceki yıla göre %5,6 oranında artarak yaklaşık 33,6 milyon ton olarak gerçekleşmiştir.

Sebzeler grubu ürünlerinden domateste %9,9, kuru soğanda %1,2, salçalık kapa biberde %21,1 oranında üretim artışı; hıyarda %6,9, sivri biberde %0,6, beyaz lahanada %5,0 oranında üretim azalışı olmuştur.

Meyve üretimi 2024 yılında bir önceki yıla göre artmıştır.

Meyveler, içecek ve baharat bitkileri üretim miktarı 2024 yılında bir önceki yıla göre %2,1 oranında artarak yaklaşık 28 milyon ton olmuştur.

Meyveler grubunda, bir önceki yıla göre elmada %4,0, çilekte %10,4 üretim azalışı olurken; narda %10,1, üzümde %2,0 oranında üretim artışı olmuştur.

Turunçgil meyvelerinden mandalinada %32,7, portakalda %30,3, limonda %25,6 oranında üretim azalışı görüldü. Sert kabuklu meyvelerden fındıkta %10,3, cevizde %18,3, Antep fıstığında %117,6 oranında üretim artışı olmuştur.

Muz üretiminde %5,9 oranında azalış, zeytin üretiminde %146,7 artış gerçekleşmiştir.

Süs bitkileri üretimi 2024 yılında bir önceki yıla göre azalmıştır.

Süs bitkileri üretim miktarı 2024 yılında bir önceki yıla göre %6,1 oranında azalmıştır.

Süs bitkileri üretimi içinde kesme çiçeklerin %69,5, diğer süs bitkilerinin ise %30,5'lik bir paya sahip olduğu görülmüştür.

Bir önceki yıla göre kesme çiçek üretiminde %0,1, diğer süs bitkileri üretiminde ise %17,4 oranında azalış gerçekleşmiştir.

B) Türkiye'deki Hayvansal Üretim İstatistikleri

Büyükbaş hayvan sayısı bir önceki yıla göre %2,4 artarak 16 milyon 986 bin baş olmuştur.

Büyükbaş hayvan kategorisinde, sığır sayısı bir önceki yıla göre %2,5 artarak 16 milyon 824 bin baş, manda sayısı ise bir önceki yıla göre %0,2 artarak 162 bin 51 baş olmuştur.

Küçükbaş hayvan sayısı bir önceki yıla göre %4,8 artarak 54 milyon 903 bin baş olmuştur.

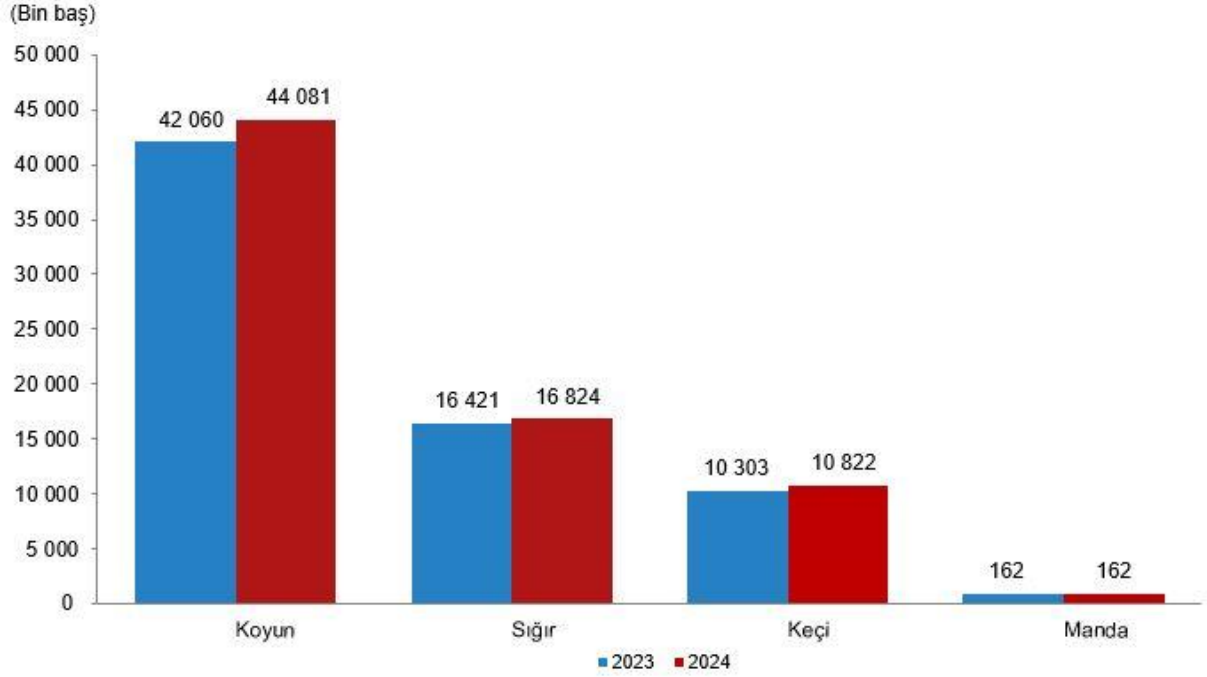
Küçükbaş hayvan kategorisinde, koyun sayısı bir önceki yıla göre %4,8 oranında artarak 44 milyon 81 bin baş, keçi sayısı ise bir önceki yıla göre %5,0 oranında artarak 10 milyon 822 bin baş olmuştur.

Tablo 5: Hayvan Sayıları ve Değişim Oranları(Baş)

	2023	2024	(Baş)
			Değişim (%)
Büyükbaş	16 583 005	16 986 259	2,4
Sığır	16 421 256	16 824 208	2,5
Manda	161 749	162 051	0,2
Küçükbaş	52 363 410	54 902 668	4,8
Koyun	42 060 470	44 080 584	4,8
Keçi	10 302 940	10 822 084	5,0

Kaynak: TÜİK

Grafik 2: Hayvan sayıları (Bin baş)

Kaynak : TÜİK

C)Türkiye’deki Diğer Hayvansal Ürünlere Ait Üretim İstatistikleri

Yaş ipek kozası üretimi arttı, bal üretimi azalmıştır.

Bal üretimi 2024 yılında bir önceki yıla göre %16,9 azalarak 95 bin 492 ton olmuştur.

Yaş ipek kozası üretimi bir önceki yıla göre %8,6 oranında artarak 85 ton olarak gerçekleşmiştir.

Grafik 3:Diğer Hayvansal Ürünlere Ait Yıllık Değişim Oranları (%)

Arıcılık ve ipek böcekçiliği Apiculture and sericulture	Miktar - Amount		Değişim (%)
	2023	2024	Change (%)
Bal üretimi (Ton) - Honey production (Tonnes)	114 886	95 492	-16,9
Bal mumu üretimi (Ton) - Wax production (Tonnes)	3 971	3 316	-16,5
Kovan sayısı (Adet) - Number of hives (Unit)	9 224 881	8 961 975	-2,8
Eski tip - Old type	255 494	244 813	-4,2
Yeni tip - Modern type	8 969 387	8 717 162	-2,8
Yaş ipek kozası (Ton) - Silkworm cocoon (Tonnes)	78	85	8,6
İpek böcekçiliği yapan köy sayısı (Adet) - Number of villages in sericulture (Unit)	505	508	0,6
İpek böcekçiliği yapan üretici sayısı (Adet) - Number of producers in sericulture (Unit)	1 716	1 631	-5,0

Kaynak: TÜİK

TÜRKİYE'DEKİ ÜRETİM İSTATİSTİK AÇIKLAMALARI

Büyükbaş, küçükbaş, kümes hayvanları sayıları (tavuk, hindi, ördek, kaz) ve arıcılıkla ilgili bilgiler Tarım ve Orman Bakanlığı (TOB) tarafından İstatistik Bilgi Sistemi (İBS) sistemi aracılığıyla ilçe detayında derlenmektedir. İBS, TOB bünyesinde kurulmuş bir veri giriş sistemi olup, veriler bu sisteme elektronik ortamda TOB il ve ilçe teşkilatlarındaki sorumlu personel tarafından girilmektedir. Ayrıca ipek böcekçiliği ile ilgili veriler de TOB'dan alınmaktadır.

Kaynak: TÜİK

4- TÜRKİYE'DE ARAZİ

4.1 TARIM ALANLARI

İklim, toprak, topografya özellikleri bakımından birbirine benzer olan, ülkenin idari yapılanmasına uygun, yönetilebilir büyüklükte, tarım ürünlerinin ekolojik ve ekonomik olarak en uygun yetiştirilebildiği bölgeler tarım havzası olarak kabul edilmiş, 2009 yılında ülke genelinde 30 adet tarım havzası belirlenmiştir. Ülkemiz için önemli stratejik ve arz açığı olan tarım ürünlerini öncelikle kendi kaynaklarımızdan karşılamak, desteklemelerin daha sağlıklı ve rasyonel dağılımını sağlamak amacıyla havza bazlı destekleme modeli oluşturulmuş, 2017 yılından itibaren uygulanan modelde tarımsal faaliyet yapılan her ilçe bir tarım havzası olarak kabul edilerek 945 tarım havzası belirlenmiştir. Model kapsamında; Ülkemizde arz açığı bulunan, stratejik ve bölgesel önemi olan, insan beslenmesi ve sağlığı açısından önemli ve hayvansal üretimin ana girdisi olan yem ihtiyacını karşılayacak 21 ürün destekleme kapsamına alınmıştır.

Tablo 6:Yıllara Göre Tarım Alanlarının Niteliklerine Göre Dağılımı(ha)

Yıllar	Toplam Tarım Alanı	Bitkisel Ürünlerin Alanı		Sebze Bahçeleri	Süs Bitkileri	Meyveler, İçecek ve Baharat Bitkileri Alanı	Çayır ve Mera	Orman alanı
		Ekilen	Nadas					
2018	37 797	15 421	3 513	784	5	3 457	14 617	22 622
2019	37 712	15 387	3 387	790	5	3 525	14 617	22 740
2020	37 762	15 628	3 173	779	5	3 559	14 617	22 933
2021	38 089	16 062	3 059	755	5	3 591	14 617	23 110
2022	38 482	16 510	2 960	718	6	3 671	14 617	23 245
2023	38 559	16 711	2 814	712	6	3 698	14 617	23 245
2024	38 619	16 799	2 655	741	6	3 801	14 617	23 363

Kaynak: TÜİK

- TÜİK verilerine göre, 2024 yılında ekilen toplam alan 16 711 bin hektardan bir önceki yıla göre 16 799 bin hektara ulaşarak artış meydana gelmiştir. Sebze bahçeleri alanında ise yine diğer yıllara oranla, bir önceki yıla göre artış gerçekleştiği dile getirilmiştir.

TÜRKİYE'DE BÖLGELERE GÖRE YETİŞEN BAŞLICA TARIM ÜRÜNLERİ

Tablo 7:Türkiye Tarım Alanları İl Bazında Dağılımı(da)

Toplam İşlenen Tarım Alanı(da)	2024
Konya	18 825 922
Ankara	11 207 929
Şanlıurfa	11 107 403
Sivas	7 919 264
Kayseri	6 218 583
Yozgat	6 112 732
Diyarbakır	5 687 915
Eskişehir	5 567 482
Adana	5 019 947
Tekirdağ	4 232 313
Erzurum	4 216 260
Aksaray	4 208 710
Kırşehir	3 469 330
Ağrı	3 439 836
Nevşehir	3 309 935
Kahramanmaraş	3 308 621

Kaynak: TÜİK

4.2 TÜRKİYE’DE BİTKİSEL ÜRETİM

Geniş bir etki alanına sahip olması nedeniyle, tarım politikaları, ülkelerin; siyasal, ekonomik ve sosyal politikalarının en önemli unsurunu oluşturmaktadır. Tarım sektörünün temel hedefi; üretim, arz ve gıda güvenliğidir. Fiziksel, kimyasal ve mikrobiyolojik özellikleri itibarıyla tüketime uygun, yeterli, sağlıklı, güvenilir ve besleyici gıdaya erişim büyük önem taşımaktadır. Biyo-çeşitliliğin korunması ve GDO’lu ürünler karşısında geliştirilecek yaklaşımlar sektörün geleceğinde belirleyici olacaktır. Küresel ısınma da dikkate alınması gereken önemli bir risk faktörü olarak yerini almaktadır.

Güvenilir gıda arzı ve güvenliğini sağlamak ve insan beslenmesinde en değerli ürün grubuna sahip olan hayvansal kökenli ürün talebini karşılamak temel tarım politikaları arasında yer alması nedeniyle hayvancılık gelişmiş ülkelerde bir endüstri ve ekonominin ayrılmaz bir parçası olmasına rağmen ülkemizde geleneksel tarım kültürü içerisinde hayvansal üretim, bitkisel üretimden sonra gelmektedir.

Kaynak: TASAM

Tablo 8:Ürünlere Göre Ekim Yapılan Alanların Yıllar İçindeki Üretim Miktarları

Ekilen Alan (da)	Buğday	Arpa	Mısır	Ayçiçeği	Şeker Pancarı
2019	68 463 271	28 690 715	6 388 287	7 526 318	3 137 891
2020	69 222 364	30 971 625	6 916 324	7 288 528	3 381 078
2021	67 446 655	31 691 005	7 528 370	9 011 531	3 054 051
2022	66 287 386	31 994 876	9 118 849	9 809 742	2 975 096
2023	68 326 019	32 781 763	9 580 171	9 526 052	3 555 946
2024	70 238 078	32 548 667	7 894 438	9 737 224	3 246 651
Üretim(ton)					
2019	19 000 000	7 600 000	6 000 000	2 100 000	18 054 320
2020	20 500 000	8 300 000	6 500 000	2 067 004	23 025 738
2021	17 650 000	5 750 000	6750 000	2 415 000	17 767 085
2022	19 750 000	8 500 000	8 500 000	2 550 000	19 000 000
2023	22 000 000	9 200 000	9 000 000	2 198 000	23 500 000
2024	20 800 000	8 100 000	8 100 000	2 195 000	23 000 000

Kaynak: TÜİK

Yukarıdaki tablo da belirtildiği üzere;

- Ekilen alan, Arpa, Mısır, ve Şeker pancarı olarak 2019 yılından bu yana azalış meydana gelir iken Ayçiçeğinde ve Buğday da artış gözlenmiştir.
- Üretim de bir önceki yıla göre Arpa, Mısır, Buğday, Şeker pancarı ve Ayçiçeğinde düşüş gözlenmiştir.

4.2.1 SEBZE ÜRETİMİ

Sebzeler; insan beslenmesindeki önemi, tarım arazilerinin ekonomik olarak kullanılmasına katkıları ve en önemlisi de Dünya ve Türkiye ekonomisindeki yeri nedeniyle güncel araştırma konusu olabilmektedir. Özellikle teknik ve ekonomik düzeydeki çalışmalar bu ürünlerin üretiminin artırılması ve ürünlerin en iyi şekilde değerlendirilmesi yönünden önemli katkılar sağlayabilmektedir.

Türkiye’de üretilen sebzelerin önemli bir bölümü yurtiçinde tüketilmekle birlikte, bazı sebzelerin dışsatımı da gerçekleştirilmektedir. Ancak dışsatım, üretim potansiyeli ile doğru orantılı değildir. Bunun başlıca nedenleri; ülke içi tüketimin fazla olması, üretilen ürünlerin birçoğunun gıda sanayinde girdi olarak kullanılması, sebze çeşitlerinin uluslararası piyasalarda talep edilen çeşitlere uygun olmayışı ve sebze üretimi sırasında meydana gelen miktar ve kalite kayıplarıdır.

Kaynak: Engindeniz S. “Türkiye’de Sebze Üretimi ve Gelecek İçin Bazı Öneriler” Adlı Çalışma

Tablo 9:Sebzelerin Yıllar İçindeki Üretim Miktarları (Ton)

Yıllar	Domates	Hıyar	Kavun	Karpuz	Soğan
2019	12 841 990	1 916 645	1 777 059	3 870 515	2 200 000
2020	13 204 015	1 886 239	1 724 856	3 491 554	2 280 000
2021	13 095 258	1 890 160	1 638 638	3 468 717	2 500 000
2022	13 000 000	1 938 545	1 587 230	3 394 783	2 350 000
2023	13 300 000	1 871 712	1 403 214	3 147 921	2 600 000
2024	14 617 000	1 742 900	1 479 000	3 198 000	2 632 000

Kaynak: TÜİK

Yukarıdaki tabloda 2019 yılından 2024 yılına kadar sebze üretim miktarları açıklanmıştır. Domates, Soğan, Kavun ve Karpuz üretiminde artış meydana gelirken Hıyar üretiminde ise azalış meydana gelmiştir.

4.2.3 SÜS BİTKİLERİ ÜRETİMİ

Tablo 11: Süs Bitkilerinin Yıllar İçindeki Üretim Miktarları(Adet)

Yıllar	Gül	Karanfil	Kasımpatı	Lale	Lilyum
2019	98 130 020	635 157 850	47 677 050	40 290 500	9 282 685
2020	93 274 056	535 008 090	75 882 525	40 690 500	8 275 985
2021	101 204 410	606 841 140	75 649 425	27 830 000	7 916 525
2022	99 417 885	986 298 552	84 133 160	4 930 000	8 086 025
2023	105 771 175	912 485 536	78 763 020	4 485 000	8 166 850
2024	123 359 282	889 334 480	79 674 550	4 315 000	8 459 875

Yukarıdaki tabloda 2019 ile 2024 yılları arasında Süs Bitkilerinin Üretim Değerleri verilmiştir.

Süs bitkileri üretim miktarı 2024 yılında bir önceki yıla göre %6,1 oranında azalmıştır.

Süs bitkileri üretimi içinde kesme çiçeklerin %69,5, diğer süs bitkilerinin ise %30,5'lik bir paya sahip olduğu görülmüştür.

Bir önceki yıla göre kesme çiçek üretiminde %0,1 azalış, diğer süs bitkileri üretiminde ise %17,4 oranında azalış gerçekleşmiştir.

Sektörün önde gelen pazarlarından olan Hollanda'ya yapılan ihracat miktarı %32 oranında artarken Azerbaycan ve Danimarka'daki artış trendi devam etmektedir. Sektör ihracatının yüzde 52'sini oluşturan canlı bitkiler, ihraç geliri en yüksek ürün grubu oldu. Süs bitkileri sektörünün geçen yılın 11 aylık döneminde gerçekleştirdiği ihracatta, ilk sırayı 11,6 milyon dolarla Hollanda aldı.

Tablo 12:31.12.2024 Tarihi İtibari İle Sektörel Bazda Aylık İhracat Kayıt Rakamları (1000 \$)

SEKTÖR	OCAK	ŞUBAT	MART	NİSAN	MAYIS	HAZİRAN	TEMMUZ	AĞUSTOS	EYLÜL	EKİM	KASIM	ARALIK	TOPLAM
I. TARIM	3.093.496	3.106.782	3.068.787	2.583.410	3.146.312	2.434.272	2.845.442	2.840.118	2.963.292	3.380.876	3.331.133	3.438.982	36.232.902
A. BİTKİSEL ÜRÜNLER	2.135.975	2.143.221	2.091.919	1.698.323	2.092.111	1.631.887	1.852.695	1.837.820	1.972.167	2.324.156	2.312.844	2.381.330	24.474.448
Hububat, Bakliyat, Yağlı Tohumlar ve Mamı	1.010.019	1.046.831	1.037.467	865.282	1.059.569	809.271	942.077	965.280	944.465	1.035.528	1.059.912	1.138.861	11.914.564
Yaş Meyve ve Sebze	365.785	318.992	276.710	211.809	283.637	259.746	205.539	213.030	267.560	289.040	360.405	350.662	3.402.917
Meyve Sebze Mamulleri	232.093	234.176	239.527	199.640	216.878	164.240	225.430	219.490	227.599	277.644	243.183	248.189	2.728.089
Kuru Meyve ve Mamulleri	160.122	170.081	157.758	114.412	135.843	88.560	103.676	118.851	197.460	236.911	193.119	179.420	1.856.211
Fındık ve Mamulleri	206.128	196.795	200.891	176.580	234.751	151.405	214.674	161.894	194.324	322.284	291.599	288.020	2.639.346
Zeytin ve Zeytinyağı	83.437	82.611	78.426	49.174	69.797	70.268	61.451	55.487	56.089	60.642	74.775	71.410	813.567
Tütün	64.406	76.260	83.673	67.010	76.952	80.441	93.555	98.099	77.068	91.154	79.504	90.567	978.690
Süs Bitkileri ve Mamulleri	13.985	17.475	17.467	14.416	14.685	7.955	6.293	5.689	7.601	10.953	10.348	14.200	141.065

Kaynak: TÜİK

5-TÜRKİYE’DE HAYVANCILIK

5.1 TÜRKİYE’DE BÜYÜKBAŞ HAYVANCILIK

Hayvancılık, bir taraftan toplumun hayvansal protein ihtiyacının karşılanmasını sağlarken diğer taraftan da bitkisel üretim yapısına, kırsal refahın gelişmesine ve genel ekonomiye önemli katkılarda bulunur. Hayvancılık, gelişmişlik durumu ne olursa olsun tüm ülkeler için büyük önem arz etmektedir.

Tablo 13:Büyükbaş Hayvanların Yıllar İçindeki Değişim Miktarları (Adet)

Yıllar	Sığır	Manda
2019	17 688 139	184 192
2020	17 965 482	192 489
2021	17 850 543	185 574
2022	17 692 955	182 717
2023	16 421 256	161 749
2024	16 824 208	162 051

Kaynak: TÜİK

Yukarıdaki tablo, 2019 ile 2024 yılları arasında Sığır ve Manda Büyükbaş Hayvan verilerinden oluşmaktadır. 2019 yılında Sığır verisi 17 688 139 adet iken, 2024 yılında yükselişe geçmiştir. 2019 yılında Manda verisi 184 192 adet iken, 2024 yılında düşüşe geçmiştir.

5.2 TÜRKİYE’ DE KÜÇÜKBAŞ HAYVANCILIK

Küçükbaş hayvan yetiştiriciliği Anadolu coğrafyasında tarih boyunca önemli bir yere sahiptir. Ülkemizin coğrafi yapısı ile geniş meraları göz önüne alındığında düşük maliyetli kaliteli hayvancılık yapılabilmesi için gereken potansiyele sahiptir. Bu meraların büyük çoğunluğu düşük verime sahip olduğundan küçükbaş hayvancılık yapılması daha uygundur. Yerli koyun ırklarının büyük bir çoğunluğu (yaklaşık %90’ı) meraya dayalı yetiştiriciliğe uygundur. Bu nedenle, mera alanlarının vasıflarının iyileştirilmesi, olanların korunması ve arttırılması küçükbaş yetiştiriciliği yapılabilmesi için en önemli koşuldur.

Tablo 14:Küçükbaş Hayvanların Yıllar İçindeki Değişim Miktarları (Adet)

	KOYUN-YERLİ	KOYUN- MERİNOS	KEÇİ KIL	KEÇİ TİFTİK
2019	34 199 467	3 076 583	10 964 374	241 055
2020	38 579 748	3 547 033	11 698 825	287 020
2021	41 182 899	3 994 791	12 051 957	289 557
2022	42 029 032	4 093 595	12 063 143	261 785
2023	42 060 470	3 851 835	10 092 756	210 184
2024	44 080 584	4 208 732	10 822 084	202 243

Kaynak: TÜİK

Yukarıdaki tabloda 2019-2024 yılları arasındaki küçükbaş hayvan sayısı verileri yer almaktadır. 2019 yılından 2024 yılına kadar koyun yerli koyun merinos ve kıl keçisi sayısında artış olmuş fakat tiftik keçisinde diğer yıllara göre azalma olduğu görülmüştür.

5.3 TÜRKİYE’DE KANATLI KÜMES HAYVANCILIĞI

Tavuk eti üretimi 237 bin 263 ton, tavuk yumurtası üretimi 1,69 milyar adet olarak gerçekleşmiştir.

Aralık ayında bir önceki yılın aynı ayına göre, tavuk yumurtası üretimi %9,0 azalmıştır, kesilen tavuk sayısı %14,9 artmıştır, tavuk eti üretimi %18,4 artmıştır. Ocak-Aralık döneminde bir önceki yılın aynı dönemine göre, tavuk yumurtası üretimi %2,5 artmıştır, kesilen tavuk sayısı %7,7 artmıştır, tavuk eti üretimi %7,9 artmıştır.

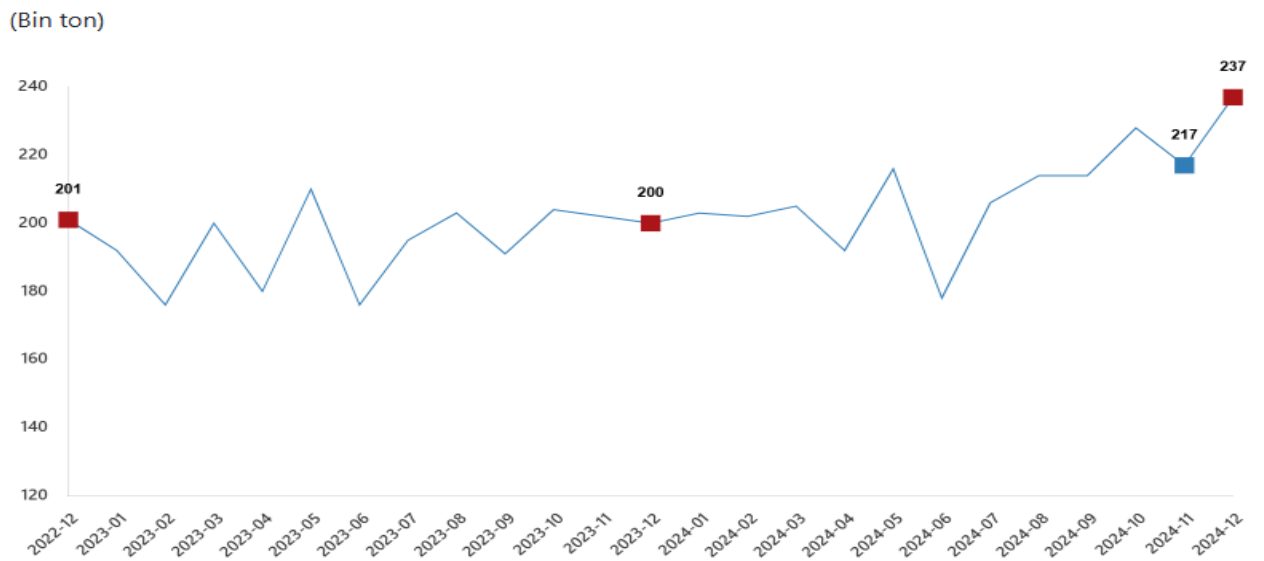
Tablo 15: Kümes Hayvancılığı Üretim Miktarı (Ton)

	Aralık			Ocak-Aralık		
	2023	2024	Değişim (%)	2023	2024	Değişim (%)
Tavuk eti (Ton)	200 333	237 263	18,4	2 328 791	2 512 131	7,9
Kesilen tavuk (Bin adet)	108 926	125 106	14,9	1 270 251	1 367 772	7,7
Tavuk yumurtası (Bin adet)	1 855 505	1 687 940	-9,0	20 637 732	21 155 089	2,5

Kaynak: TÜİK

Bir önceki ay 216 bin 754 ton olan tavuk eti üretimi Aralık ayında %9,5 oranında artarak 237 bin 263 ton olmuştur.

Grafik 4: Tavuk Eti Üretim Miktarı (Bin ton)

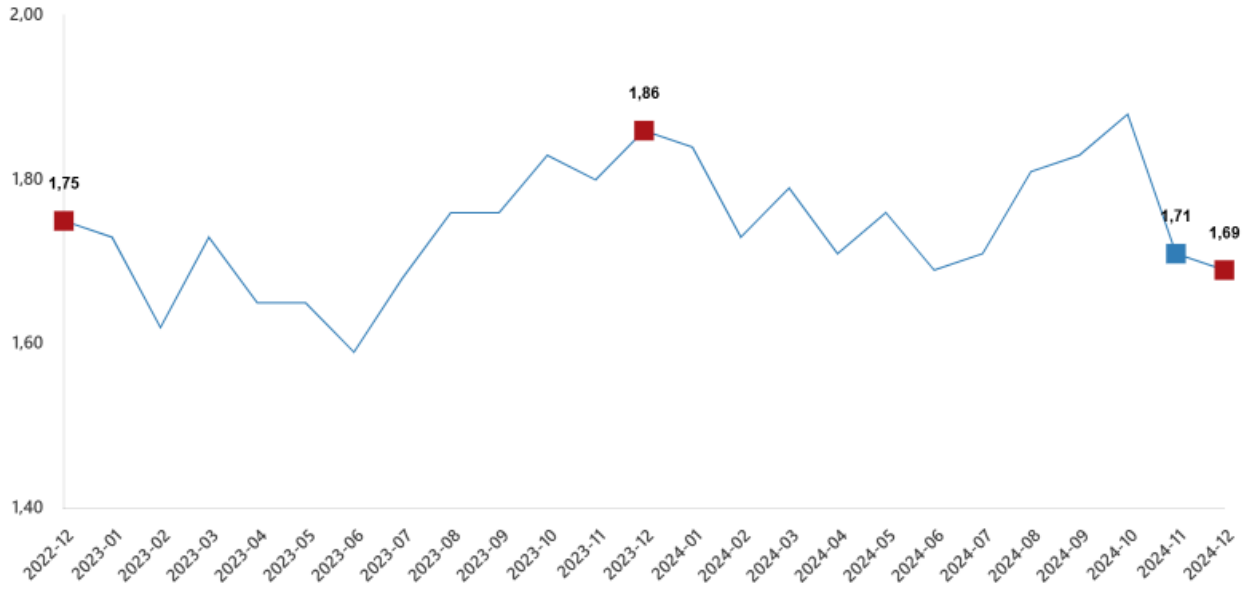

Kaynak:TÜİK

Bir önceki ay 1 milyar 714 milyon 131 bin adet olan tavuk yumurtası üretimi Aralık ayında %1,5 oranında azalarak 1 milyar 687 milyon 940 bin adet olmuştur.

Grafik 5: Tavuk Yumurtası Üretim Miktarı (Milyar Adet)

(Milyar adet)

Kaynak: TÜİK

Türkiye'de kümes hayvancılığı, iklim, pazar talebi ve üretim altyapısına bağlı olarak farklı bölgelerde değişik yoğunluklarda yapılmaktadır. Ancak en fazla üretim yapılan bölge Marmara Bölgesi olup, özellikle Balıkesir, Manisa, Sakarya ve Bursa gibi şehirler öne çıkmaktadır.

5.4 TÜRKİYE’DE HAYVANSAL ÜRÜNLER

Tablo 16:Hayvansal Ürünler

Yıl	Kırmızı et (Ton) ⁽¹⁾⁽²⁾	Çiğ süt (Ton) ⁽³⁾	Tavuk eti (Ton) ⁽⁴⁾	Tavuk yumurtası (Bin adet) ⁽⁴⁾	Bal (Ton) ⁽⁵⁾	Yaş ipek kozası (Ton) ⁽⁵⁾	Yapağı (Ton) ⁽⁶⁾	Kıl (Ton) ⁽⁶⁾	Tiftik (Ton) ⁽⁶⁾
2018	1 661 767	22120716	2156671	19 643 711	107 920	94	66 428	5 999	371
2019	1 740 616	22960379	2138451	19 898 126	109 330	90	70 588	6 162	380
2020	1 785 952	23503790	2136263	19 788 063	104 077	90	79 754	6 401	463
2021	1 952 038	23200306	2245 770	19 297 591	96 344	76	85 916	6 700	468
2022	2 191 625	21563492	2417995	19 808 539	118 297	69	84 885	6 393	417
2023	2 384 047	21481567	2328791	20 637 732	114 886	78	80 195	5 684	347
2024	2 105 895	22487757	2512131	21 155 089	95 492	85	84 270	6 001	339

Kaynak: TÜİK

Tablo genel olarak değerlendirildiğinde, Türkiye’de hayvansal ürünler üretiminin önemli ölçüde arttığı görülmektedir. Özellikle temel protein kaynakları olan kırmızı et, beyaz et, süt ve yumurta üretimindeki sürekli artış, hem iç tüketimin karşılanması hem de potansiyel ihracat imkanları açısından önemlidir. 2024 yılı için yapılan tahminler de bu genel yükseliş trendinin devam edeceğini öngörmektedir. Ancak, iklim değişiklikleri, hayvan hastalıkları ve ekonomik koşullar gibi faktörlerin üretim üzerindeki etkilerinin de göz önünde bulundurulması gerekmektedir.

6.KAYSERİ TARIM GÖRÜNÜMÜ

6.1 KAYSERİ’DEKİ BİTKİSEL ÜRETİM

Tablo 17: 2024 Yılı Kayseri Bitkisel Üretim Verileri

YIL	ÜRÜN	EKİLEN ALAN (da)	VERİM (kg/da)	ÜRETİM MİKTARI (ton)
2024	Adaçayı	0	0	0
2024	Arpa (Biralık)	15.000	737	11.056
2024	Arpa (Diğer)	1.287.518	305	392.611
2024	Aspir Tohumu	91.770	111	10.191
2024	Ayçiçeği Tohumu (Çerezlik)	171.254	357	60.000
2024	Ayçiçeği Tohumu (Yağlık)	1.443	279	402

YIL	ÜRÜN	EKİLEN ALAN (da)	VERİM (kg/da)	ÜRETİM MİKTARI (ton)
2024	Durum Buğdayı	542.170	305	165.319
2024	Buğday, Durum Buğdayı Hariç	1.416.505	304	431.141
2024	Burçak (Yeşilot)	100	1.000	100
2024	Buy (Çemen Otu)	194	82	16
2024	Çavdar	129.083	374	48.253
2024	Çayır Otu (Yeşilot)	40.175	4.692	188.501
2024	Fasulye, Kuru	37.316	327	12.191
2024	Fiğ (Adi) (Yeşil Ot)	35.502	1.103	39.141
2024	Fiğ (Adi) Tohumu	700	120	84
2024	Fiğ (Macar) (Yeşil Ot)	45.650	1.231	56.199
2024	Fiğ (Macar) Tohumu	750	120	90
2024	Kanola Veya Kolza Tohumu	0	0	0
2024	Kara Buğday	251	171	43
2024	Korunga (Yeşilot)	21.910	1.386	30.375
2024	Lavanta	29	241	7
2024	Mercimek, Kuru (Yeşil)	5.466	91	496
2024	Mısır	14.650	1218	17.840
2024	Mısır (Slaj)	81.332	6.908	561.822
2024	Nohut, Kuru	168.068	143	23.966
2024	Patates (Tatlı Patates Hariç)	181.602	4.338	787.842
2024	Sorgum (Yeşilot)	1.970	6.472	12.750
2024	Şeker Pancarı	173.730	7.917	1.375.343

YIL	ÜRÜN	EKİLEN ALAN (da)	VERİM (kg/da)	ÜRETİM MİKTARI (ton)
2024	Triticale	41.719	408	17.037
2024	Triticale (Yeşilot)	1.400	1.264	1.770
2024	Yonca (Yeşilot)	117.189	5.014	587.572
2024	Yulaf	57.499	258	14.824
2024	Yulaf (Yeşilot)	63.006	1154	72.686
2024	Acur	11	1.091	12
2024	Bal Kabağı	25	1.200	30
2024	Barbunya, Taze	2	1.000	2
2024	Biber (Dolmalık)	82	622	51
2024	Biber (Sivri)	1.064	1.001	1.065
2024	Brokoli	2	2000	4
2024	Domates (Salçalık)	5.618	9.885	55.535
2024	Domates (Sofralık)	6.074	4.103	24.921
2024	Fasulye, Taze	1.581	1.220	1.929
2024	Havuç	18	1.500	27
2024	Hıyar (Sofralık)	633	2.573	1.629
2024	Hıyar (Turşuluk)	71	2.113	150
2024	Ispanak	123	1.634	201
2024	Kabak (Çerezlik)	344.783	69	23.920
2024	Kabak (Sakız)	127	1.354	172
2024	Karpuz	3.068	2.731	8.379
2024	Kavun	1.009	1.853	1.870
2024	Lahana (Beyaz)	78	2.231	174
2024	Mantar (Kültür)	20	13.600	272
2024	Marul (Göbekli)	85	1.424	121

YIL	ÜRÜN	EKİLEN ALAN (da)	VERİM (kg/da)	ÜRETİM MİKTARI (ton)
2024	Marul (İceberg)	3	1.667	5
2024	Marul (Kıvırcık)	76	1.671	127
2024	Maydanoz	64	625	40
2024	Nane	5	800	4
2024	Patlıcan	1.117	3.510	3.921
2024	Pırasa	88	1.875	165
2024	Sarımsak (Kuru)	166	723	120
2024	Sarımsak (Taze)	23	696	16
2024	Soğan (Kuru)	956	3.242	3.099
2024	Soğan (Taze)	394	1.764	695
2024	Tere	10	600	6
2024	Turp (Bayır)	10	2.000	20
2024	Turp (Kırmızı)	16	813	13
2024	Armut	671	35	1.967
2024	Ayva	4	31	338
2024	Badem	2.176	22	1.691
2024	Böğürtlen	3	2000	6
2024	Ceviz	4.290	33	1.988
2024	Çilek	741	1.521	1.127
2024	Dut	2	42	235
2024	Elma (Amasya)	6.228	87	13.248
2024	Elma (Golden)	8.746	99	28.372
2024	Elma(Granny Smith)	1.418	77	4.760
2024	Elma (Starking)	24.132	98	68.745

YIL	ÜRÜN	EKİLEN ALAN (da)	VERİM (kg/da)	ÜRETİM MİKTARI (ton)
2024	İğde	0	8	58
2024	Kayısı	6.323	65	21.030
2024	Kiraz	789	47	2.382
2024	Kurutmalık Üzüm Çekirdekli	5.636	476	2.685
2024	Nektarin	90	39	22
2024	Sofralık Üzüm, Çekirdekli	51.948	518	26.892
2024	Şaraplık Üzümler	2.730	402	1.097
2024	Şeftali	126	29	374
2024	Vişne	174	37	552
2024	Zerdali	5	29	4.412
2024	Çörek Otu Tohumu	150	173	26
2024	Kimyon, İşlenmemiş	80.211	75	6.013

Kaynak: İl Tarım ve Orman Müdürlüğü

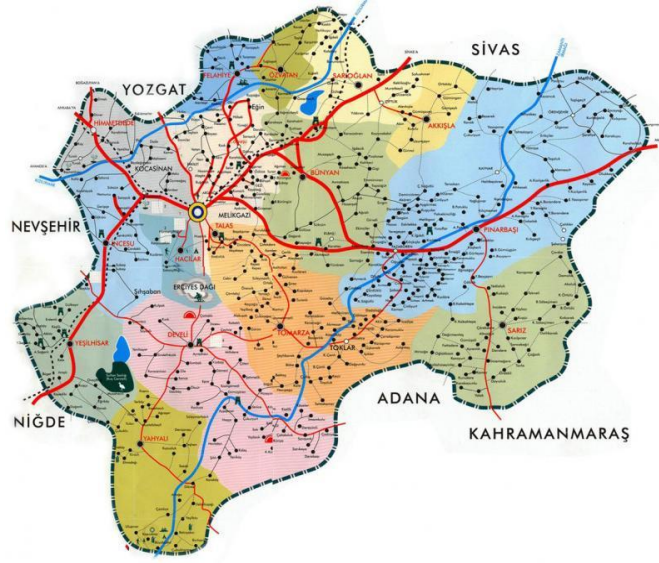
Tablo 18: 2024 Yılı Kayseri’de Üretilen Bitkisel Ürünlerin Türkiye’deki Payı

KAYSERİ BİTKİSEL ÜRÜNLERİN TÜRKİYE ÜRETİMİNDEKİ PAYI (2024)				
Tarımsal Ürün	Türkiye Sıralaması	Türkiye Üretimi (Ton)	Kayseri Üretimi (Ton)	Oranı (%)
Aspir	1. Sırada	29.000	10.191	35,00
Çavdar	1. Sırada	257.000	48.253	19,00
Kabak Çekirdeği	1. Sırada	70.891	23.920	34,00
Kimyon	1. Sırada	17.018	6.013	35,00
Ayçiçeği	2. Sırada	340.000	60.000	18,00
Patates	2.Sırada	6.900.000	787.842	11,00

Kaynak: Kayseri Valiliği

6.3 KAYSERİ İLİNİN GENEL ÖZELLİKLERİ

Kayseri ili 16.917 km²'lik yüzölçümü ile ülke topraklarının %2.2'lik bir bölümünü kaplamaktadır. İl yüzölçümünün yaklaşık %40'ını tarım arazisi oluşturmaktadır. En düşük arazi oranı ise orman ve fundalık alanıdır. Ortalama yüksekliği 1054 metredir. Merkez ilçe ile birlikte 16 ilçesi bulunmaktadır. Bu ilçeler; İl merkezinde Kocasinan ve Melikgazi ilçeleri, Akkışla, Bünyan, Develi, Felahiye, Hacılar, İncesu, Özvatan, Pınarbaşı, Talas, Sarıoğlu, Sarız, Tomarza, Yahyalı, Yeşilhisar'dır.

İLÇE BAZLI TARIM ALANI BÜYÜKLÜKLERİ

Tablo 19 : 2024 Yılı Kayseri İlçe Bazında Tarım Alanı Büyüklükleri (da)

DÖNEM	İLÇE	Meyveler, İçecek Ve Baharat Bitkileri Alanı (Da)	Nadas Alanı (Da)	Sebze Alanı (Da)	Tahıllar Ve Diğer Bitkisel Ürünlerin Alanı (Da)	İLÇE TOPLAMI (Da)
2024	Akkışla	736	19.030	8	79.474	99.518
2024	Bünyan	3.171	60.500	10.872	598.180	672.723
2024	Develi	7.700	47.000	112.163	453.995	620.858
2024	Felahiye	4.498	30.000	52	191.957	226.507
2024	Hacılar	1.757	10.350	663	13.928	26.698
2024	İncesu	34.602	49.000	4.421	163.456	251.479
2024	Kocasinan	7.266	198.000	11.559	567.505	784.330
2024	Özvatan	2.725	6.663	193	61.789	71.370

DÖNEM	İLÇE	Meyveler, İçecek Ve Baharat Bitkileri Alanı (Da)	Nadas Alanı (Da)	Sebze Alanı (Da)	Tahıllar Ve Diğer Bitkisel Ürünlerin Alanı (Da)	İLÇE TOPLAMI (Da)
2024	Sarıoğlan	274	25.100	10.802	327.667	363.843
2024	Sarız	705	20.000	0	179.550	200.255
2024	Talas	6.750	14.331	47.140	134.442	202.663
2024	Tomarza	453	59.795	145.000	402.497	607.745
2024	Yahyalı	36.547	41.840	1.926	120.040	200.353
2024	Yeşilhisar	38.260	32.340	19.474	278.647	368.721
2024	İL TOPLAMI (Da)	230.739	881.439	367.373	4.739.032	6.218.583

Kaynak: İl Tarım ve Orman Müdürlüğü

6.3.1. KAYSERİ İLİ TOPRAK YAPISI

İlde görülen iklim ve jeolojik yapı farklılıkları ile vejetasyondaki çeşitlilik değişik özelliklere sahip toprakların oluşumuna neden olmuştur. Kayseri’de I-IV. sınıf tarım arazileri 546.221 ha olup, genelde tarım bu araziler üzerinde yapılmaktadır. 1.136.101 ha’ dan fazla alanı olan V-VIII. sınıf arazilerde de işlemeli tarım yapıldığı görülmektedir. Ancak, bu araziler işlemeli tarıma uygun değildir. Tarım alanlarından sonra ikinci sırayı alan mera alanları ve orman alanları VII. sınıf araziler üzerinde yoğunlaşmaktadır. Kullanma kabiliyet sınıfları sekiz adet olup, toprak zarar ve sınırlandırmaları VIII. sınıfa doğru giderek artmaktadır.

Kaynak: İl Tarım ve Orman Müdürlüğü

6.3.2 KAYSERİ'DE HAYVANCILIK

Kayseri, bir ticaret ve sanayi şehri olması ile birlikte, tarım ve hayvancılığın sosyal ve ekonomik hayatın da önemli bir yeri vardır. Özellikle et ve et mamulleri üretimi bakımından ülkemizin önemli illerinden birisidir.

Kayseri ili genelinde hayvancılık, meraya dayalı köy hayvancılığı niteliğindedir. Bu durum özellikle küçükbaş ve büyükbaş hayvan yetiştiriciliği için geçerlidir. 1955 yılında açılan Kayseri Şeker Fabrikası ile 1960'larda açılan yem fabrikaları ve et kombinalarının varlığı, özellikle besiciliğin olumlu yönde gelişmesine katkıda bulunmuştur.

İlde küçükbaş hayvancılık çayır ve meraya dayalı bir özellik göstermekte, masrafsız yetiştiricilik yapılmaktadır. İlde tarım arazilerinin büyük bir bölümü sulanmayan kıraç ve dağlık arazilerden oluştuğundan koyun yetiştiriciliği kendine özgü özellikleri nedeniyle yaygındır.

Merada bitki örtüsü zayıftır. Hayvanlar karınlarını doyurabilmek için çok dolaşmak, her gün ortalama 5-10 km yürümek zorundadır.

Hayvanların beslenmesi geleneksel usullere göre yapılmakta olup, yonca kesim, kuru ot, yaş pancar posası ve saman gibi kaba yemler kullanılmaktadır. Kesif yem olarak da; karma yemler, arpa kırması, buğday kepeği, pamuk tohumu küspesi vb. kullanılmaktadır.

Kayseri sığır besiciliğinin yoğun olarak yapıldığı illerden biridir. Bunun en önemli sebeplerinden birisi et ve et mamulleri üretim merkezi olmasıdır. Sabit bağlamalı kapalı ahırlarda besicilik yapılmaktadır. Besi süreleri orta ve uzun süreli olup altı ayla bir yıl arasında değişmektedir. Besi materyalini bölgeden temin edilen yerli, kültür ırk ve melezleri teşkil etmektedir. Kayseri ilinde Pınarbaşı, Sarız ve Tomarza ilçelerinde halkın ana geçim kaynağı genelde hayvancılıktır. Buralarda koyun yetiştiriciliğine bağlı olarak mera hayvancılığı yaygındır. Bu ilçelerde son yıllarda sığır besiciliği ve süt sığırcılığı yetiştiriciliği de artmaya başlamıştır.

Pınarbaşı, Sarız, Akkışla, Tomarza, Develi ve Yahyalı ilçelerinde ise yaylacılık öne çıkmaktadır. Yaylalarda üretilen süt, genelde sabit ve seyyar mandıralarda peynir olarak değerlendirilmektedir.

Son yıllarda büyükbaş ve küçükbaş hayvancılık alanında ülke genelinde olduğu gibi Kayseri'de de gerileme gözlenmektedir.

Tablo 20: Kayseri’deki Hayvancılık İstatistik Verileri

Küçükbaş Hayvan Varlığı	Adet (Baş)
Koyun (Yerli)	926.654
Koyun (Merinos)	7.581
Keçi (Kıl)	82.608
Toplam	1.016.843
Büyükbaş Hayvan Varlığı	Adet (Baş)
Siğır	335.351
Buzağı	92.546
Manda	8.256
Toplam	436.153
Tek Tırnaklılar	Adet
At	1.042
Katır	204
Eşek	1.853
Toplam	3.099
Kümes Hayvan Varlığı	Adet
Yumurta Tavuğu	4.046.277
Et Tavuğu	225.000
Toplam	4.271.277
Arıcılık	Adet (Kovan)
Arılı Kovan	64.372
Toplam	64.372

Kaynak: İl Tarım ve Orman Müdürlüğü

A) KAYSERİ’ DE BÜYÜKBAŞ ÜRETİM DEĞERLERİ

Kayseri ilinde büyükbaş hayvan sayısı en yüksek 305.544 adet ile sığır yer almaktadır. Toplam büyükbaş sayısı ise 406.368 adettir.

Tablo 21:Kayseri İlçelerinde Bulunan Büyükbaş Hayvan Sayıları(baş)

İLÇE ADI	BÜYÜKBAŞ SAYILARI			
	SIĞIR	BUZAĞI DANA	MANDA	TOPLAM
Akkışla	6344	1830	0	8174
Bünyan	21700	7097	81	28878
Develi	38324	15151	1212	54687
Felahiye	3480	1033	0	4513
Hacılar	4083	1177	1565	6825
İncesu	16755	4749	2450	23954
Kocasinan	47792	16444	2260	66496
Melikgazi	22308	3747	508	26563
Özvatan	1573	575	0	2148
Pınarbaşı	31765	15682	10	47457
Sarıoğlan	13150	3613	96	16859
Sarız	11973	4197	0	16170
Talas	9188	4045	61	13294
Tomarza	20881	9079	44	30004
Yahyalı	14951	2520	0	17471
Yeşilhisar	7853	2617	123	10593
TOPLAM	272.120	93.556	8.410	374.086

Kaynak: İl Tarım Ve Orman Müdürlüğü

B) KAYSERİ' DE KÜÇÜKBAŞ ÜRETİM DEĞERLERİ

Küçükbaş hayvan sayısı en yüksek 860.465 adet ile koyun yer almaktadır. Toplam küçükbaş sayısı ise 946.128 adettir.

Tablo 22:Kayseri İlçelerinde Bulunan Küçükbaş Hayvan Sayıları(baş)

İLÇE ADI	KÜÇÜK BAŞ SAYILARI		
	KEÇİ	KOYUN	TOPLAM
Akkışla	3500	92116	95616
Bünyan	4238	48612	52850
Develi	10856	52581	63437
Felahiye	1970	20230	22200
Hacılar	1771	10178	11949
İncesu	8786	62160	70946
Kocasinan	6406	70101	76507
Melikgazi	2921	15279	18200
Özvatan	1380	13780	15160
Pınarbaşı	5730	131930	137660
Sarıoğlan	1013	28630	29643
Sarız	1383	33631	35014
Talas	1670	25670	27340
Tomarza	2214	64000	66214
Yahyalı	19684	44982	64666
Yeşilhisar	3745	42685	46430
TOPLAM	85.663	860.465	946.128

Kaynak: İl Tarım Ve Orman Müdürlüğü

C) KAYSERİ'DEKİ KANATLI VARLIĞI

Dünya kanatlı eti üretiminde son on yılda görülen artış özellikle Asya'da artan tüketimden kaynaklanmaktadır. Diğer bir neden de tüketiciler arasında hayvan refahı, çevreye duyarlılığın artması, sağlık kaygıları ve karbon ayak izi gibi konular nedeniyle tercihin sığır ve domuz etinden kümes hayvanları etine yönelmesidir. Bu durumun artarak devam etmesi ve kanatlı etine talebin artması beklenmektedir. Asya'da artan tüketim özellikle Çin, Hindistan, Endonezya, Pakistan ve Filipinler'de tüketimin artmasındandır.

Türkiye'de 2024 yılında et tavuğu sayısı bir önceki yıla göre %6,44 oranında artarak 270527 milyon adet seviyesine çıkmıştır. 2024 yılında kümes hayvanlarının %41,9'ini et tavuğu oluşturmaktadır.

TEPGE hesaplamalarına göre; 2024 yılı Türkiye tavuk eti üretimi 2,5 milyon ton, hindi eti üretimi 52 bin ton olarak gerçekleşmiştir.

Tablo 23: Türkiye Kümes Hayvan Sayıları (bin adet)

	ET TAVUĞU	YUMURTA TAVUĞU	HİNDİ	KAZ	ÖRDEK
Yıl	Ton	Ton	Ton	Ton	Ton
2018	229 507	124 055	4 043	1 080	533
2019	221 842	120 725	4 541	1 157	520
2020	258 046	121 303	4 798	1 374	560
2021	270 393	121 001	4 579	1 478	540
2022	251 290	109 806	4 579	1 386	433
2023	254 148	114 477	3 379	1 328	421
2024	270 527	109 100	2 827	1 303	390

Kaynak: Tarım ve Orman Bakanlığı

D) KAYSERİ'DEKİ ARICILIK VERİLERİ

Arıcılık, Anadolu insanının bir geleneği olarak ülkemizde çok eski dönemlerden beri yapıla gelmektedir. Çok eski bir geçmişe sahip olmasına karşın arıcılığın gelişmesi bilim ve teknolojiadaki ilerlemelere bağlı olarak son yüzyıllarda olmuştur.

Arıcılık, bir tarım ülkesi olan ve nüfusunun yaklaşık yarısı köylerde yaşayan ülkemiz için ayrı bir önem arz eder. Toprağı olmayan veya az topraklı, orman içi ve kenarı köylerde yaşayan vatandaşlara en kolay i  ve kazanç imkanı yaratmanın yolu arıcılıktan geçmektedir. Çünkü arıcılık; toprağa bağımlı değildir, başlangıç için fazla sermayeye ihtiyaç duyulmadan bay-bayan, genç-ya lı, eğitimli-eğitimsiz gibi toplumun her bireyi tarafından yapılabilir ve bir yıl gibi kısa bir süre içinde gelir getirmeye ba lar. Bu  zellikleri ve tarımda en ucuz istihdam yaratması nedeniyle arıcılık günümüzün en önemli tarımsal faaliyetleri içinde yer almaktadır.

Diğer yandan, ülkemizin çok zengin bir bitki örtüsüne ve farklı iklim ku aklarına sahip olu u arıcılığımızın gelişmesine önemli katkılarda bulunmaktadır. Nitekim son 10 yılda kovan varlığımız ve bal üretimimiz yaklaşık iki kat artarak sırasıyla 4 Milyona ve 63 bin tona ulaşmıştır. Ayrıca, Türkiye hem kovan varlığı hem de bal üretimi bakımından Dünyada 4. sırada bulunmaktadır ki bu da oldukça olumlu bir gelişmedir.

Türkiye arıcılık haritasında da görüldüğü üzere bal üretimi daha çok engebeli alanlar da ge ekle mektedir. Bu sebeple bal üretiminin en yoğun ge ekle tirildiği iller; Ordu, Muğla ve Adana bölgelerinde olmaktadır.

Kayseri’ de arıcılık üzerine açılan işletme sayısı 929 adettir. 533 ton toplamda bal üretimi gerçekleştirilmiştir.

Tablo 24: Türkiye İllere Göre Bal Üretimi (Ton)

İller	2019	2020	2021	2022	2023	2024
Ordu	17.057	17.213	11.377	19.098	19.007	13.001
Adana	11.077	12.172	12.336	12.646	12.280	11.582
Muğla	14.688	6.104	3.820	6.578	8.082	7.031
Sivas	5.029	5.471	5.744	6.079	6.383	4.003
Kocaeli	656	561	555	4.726	4.240	909
İzmir	3.007	1.493	3.056	3.516	3.626	2.884
Mersin	2.352	2.150	3.192	3.295	3.420	1.926
Aydın	3.693	3.643	3.254	3.143	3.412	2.998
Siirt	663	2.401	2.323	2.498	2.799	3.048
Şanlıurfa	1.931	2.120	2.107	2.199	2.370	2.420
Diğer	49.175	50.750	48.580	54.520	49.268	45.690
Türkiye	109.330	104.077	96.344	118.297	114.886	95.492

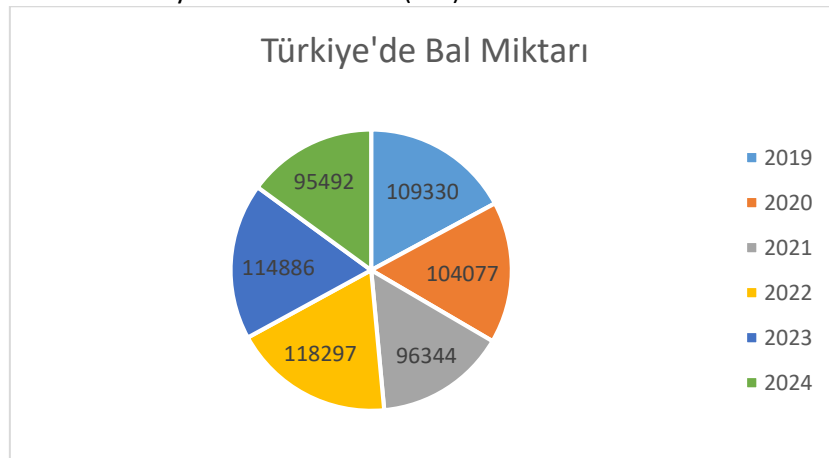
Kaynak: Tarım Orman Bakanlığı Tarımsal Yatırım Rehberi

Tablo 25: Türkiye’deki Arıcılık Verileri

	ARICILIK YAPILAN KÖY SAYISI	ARICILIK YAPAN İŞLETME SAYISI	YENİ KOVAN	ESKİ KOVAN	BAL	BAL MUMU
	ADET	ADET	ADET	ADET	TON	TON
2019	-	80 675	7 929 368	198 992	109 330	3 971
2020	-	82 862	7 956 933	222 152	104 077	3 765
2021	-	89 361	8 456 305	277 089	96 344	3 766
2022	-	95 386	8 734 938	249 738	118 297	4 165
2023	-	100 399	9 224 881		114 886	3 971
2024	-	97 984	8 961 975		95 492	3 315

Kaynak: TÜİK

Grafik 6: Türkiye’deki Bal Miktarı (ton)

Kaynak: TÜİK

Grafik 7: Türkiye Arıcılık Haritası

Türkiye arıcılık haritası

Son yıllarda arıcılığın geliştirilmesi ve bal üretiminin artırılması amacıyla hayata geçirilen projelerden bir olan Türkiye Arıcılık Haritası internet sitesi üreticiler için önemli bir dijital rehber haline geldi

2023

Kovan sayısı
9,2 milyon

Bal üretimi
114.886 ton

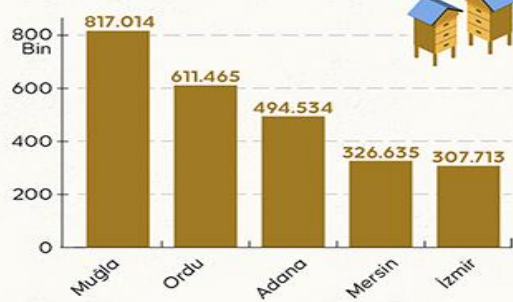

Üretici sayısı
100.399

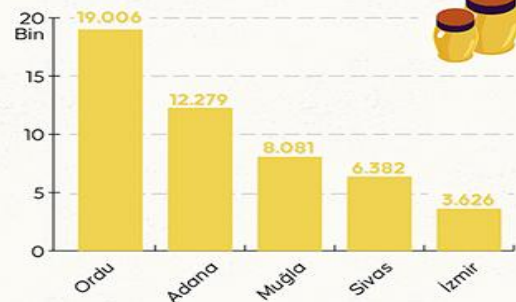
TÜRKİYE'DE COĞRAFİ İŞARET ALMIŞ 29 TESCİLLİ BAL BULUNUYOR

EN FAZLA KOVANA SAHİP 5 İL

EN FAZLA BAL ÜRETİMİ YAPAN 5 İL (TON/2023)

06.05.2024 Kaynak: Tarım ve Orman Bakanlığı

Kaynak: Anadolu Ajansı

6.3.3 KAYSERİ'DE ORMAN VARLIĞI

Tablo 26: Kayseri'de Orman Varlığı Alanları

<u>İşletme</u> <u>Müdürlüğü</u>	<u>Normal</u> <u>Kapalı (ha.)</u>	<u>Normal</u> <u>Kapalı (%)</u>	<u>Boşluklu</u> <u>Kapalı (ha.)</u>	<u>Boşluklu</u> <u>Kapalı (%)</u>	<u>TOPLAM</u> <u>ORMAN</u> <u>ALANI(ha.)</u>
Kayseri Orman İşletme Müdürlüğü	59.539,2	%35,7	107.104,8	%64,3	166.644

KAYSERİ'DE TARIMA YATIRIM YAPMAK İÇİN 10 NEDEN?

- 1- Küçükbaş hayvancılığa uygun ve il arazisinin yaklaşık %40' nın mera arazisi olması, et sektörünün ihtiyaç duyduğu kesimlik hayvan talebini karşılayabilecek bir potansiyelinin olması, et işleme tesislerinin gerek kapasite gerekse nitelik açısından gelişmiş düzeyde olması,
- 2- Kaba yem üretiminde özellikle Pınarbaşı ilçemizde doğal çayırların bulunması nedeniyle hayvancılığa yatırım yapmak isteyenler için uygun doğal ortamın bulunması,
- 3- Yahyalı, Yeşilhisar ve Develi ilçelerinde elma ve kiraz bahçe tesislerinin bulunması, rakımı yüksek olan Sarız ve Tomarza ilçelerinde geç turfanda kiraz üretimine uygun olması,
- 4- Beydeğirmeni besi bölgesi, şeker fabrikası olması, hayvancılık ve tarla bitkileri üretimini cazip hale getirmektedir.
- 5- Su ürünleri üretiminde, özellikle alabalık üretiminde, yüksek miktarda üretim potansiyeline sahip olması, entegre su ürünleri işleme ve paketleme tesisi ile balık yemi fabrikası yatırımlarını cazip hale getirmektedir.
- 6- Meyve, sebze, şeker pancarı, hububat gibi tarım ürünleri üretimine uygun iklim özelliklerine sahip olması yatırımcılar için avantajlar sağlamaktadır. Her türlü tarıma dayalı sanayi tesisine hammadde sağlanması noktasında yüksek üretim potansiyeli, yatırımlar için ili avantajlı bir konuma getirmektedir.
- 7- Son yıllarda gittikçe artan sulama altyapı projeleri ve Develi 2. Merhale Sulama Projesi, Bahçelik Barajı, Sarıoğlan Barajı ve Yamula Barajı proje yatırımlarıyla ilin sulanan tarım alanlarının artacak olması yatırımcılara avantajlar sunmaktadır.
- 8- Kayseri halkında girişimcilik kültürünün bulunması ve sanayi altyapısının gelişmiş olması yatırım için çok önemli avantajlar temin etmektedir.
- 9- 3 adet Organize Sanayi Bölgesi, Serbest Bölge nedeniyle teknolojik yatırım, tecrübeli personel potansiyeli, ulusal uluslararası pazarlara ulaşma imkânlarını artırmakta bu ise gıda sanayine yatırımı cazip hale getirmektedir.
- 10- İlin coğrafi konumu ve ulaşım koşulları ticareti kolaylaştırıcı ve sanayiciyi yatırım yapmaya teşvik edici bir unsurdur.

7. KAYSERİ’DE TARIMSAL YATIRIM İÇİN UYGUN SEKTÖRLER VE ALANLAR

7.1 KAYSERİ’DE ORGANİK TARIM VE İYİ TARIM UYGULAMALARI

İlde organik sebze üretim potansiyeli fazladır ve bu ürünlere yönelik üretim ve tüketim bilinci artmaktadır. Sarız ve Pınarbaşı ilçeleri organik bal üretimi için son derece uygun ve izole bölgeler olduğundan bu bölge bal üretiminde büyük bir potansiyele sahiptir.

Ayrıca Akkışla bölgesi organik tahıl ürünleri üretimine uygun iklim koşullarına sahiptir. Kayseri il merkezinde organik pazarın bulunması, çiftçilerin pazarlama imkânlarını artırmaktadır.

7.2 KAYSERİ İLİ TARIMSAL YATIRIMLAR

A) KAYSERİ’DE MEYVECİLİK SEKTÖRÜ

İncesu ilçesi ağırlıklı olmak üzere ilde yıllık, 28.000 ton sofralık çekirdekli üzüm ve 8.200 ton kurutmalık çekirdekli üzüm üretimi gerçekleşmiştir. Bu bağlamda il, önemli bir üretim merkezi olup üzüm üretiminin geliştirilmesi ile ilgili önemli bir potansiyele sahiptir. Develi, Yahyalı ve Yeşilhisar bölgesi ağırlıklı olmak üzere yaklaşık olarak yıllık 220.000 ton elma, 5.800 ton kayısı ve 2.250 ton kiraz üretimi yapılmaktadır. Ayrıca bölgede elma, kayısı ve kiraz üretimi hızla artmaktadır. Bu ürünlerin daha iyi değerlendirilmesi için soğuk hava depolarına, ambalajlama ve sınıflama ünitelerine ihtiyaç duyulmaktadır. Ayrıca il rakım itibari ile kiraz üretiminde geç turfanda için önemli bir potansiyele sahiptir. İlimizde meyve suyu üretimi yapan tesislere de ihtiyaç vardır.

B) KAYSERİ’DE SEBZECİLİK VE TARLA

Bünyan, Yeşilhisar ve Yahyalı başta olmak üzere sebze üretimine iklim olarak müsait ilçelerimizdir. Bünyan ilçemizde ekonomik anlamda domates ve Kocasinan ilçemizde yamula patlıcanı yetiştirilmektedir. Sebze özellikle domates, biber, patlıcan gibi fidelerin yetiştiriciliği için Bünyan, Develi, Yeşilhisar, Yahyalı, Kocasinan, Melikgazi ve Talas ilçelerinde yapılacak yatırımların karşılanacağı potansiyel mevcuttur. Takriben 1 milyon 300 bin dekarlık bir alan sulamaya açılmıştır. Bu nedenle sulu tarım alanlarında üretilen sebze ve endüstriyel ürünlerin işlenmesi,

paketlenmesi ve pazarlanması konularında yatırımlara ihtiyaç vardır. Özellikle patates üretiminin yüksek olması ve diğer patates üretim yapan illere yakınlığı sebebiyle İncesu ve Yeşilhisar ilçelerinde parmak cipslik patates üretim tesislerine, yine Develi, İncesu ve Yeşilhisar ilçelerimizde ise salça üretim tesislerine ve sebze kurutma tesislerine ihtiyaç vardır.

7.3 KAYSERİ’DE LİSANSLI DEPOCULUK

Depolamaya uygun nitelikteki hububat, baklagiller, yağlı tohumlar, pamuk, fındık, zeytin, zeytinyağı ve kuru kayısı gibi standardize edilebilen temel ve işlenmiş tarım ürünlerinin standartları belirlenerek emniyetli ve sağlıklı koşullarda lisanslı depo işletmelerine ait depolarda depolanmasını ve bu ürünlerin ticaretinin yine bu işletmeler tarafından düzenlenen ürün senetleri vasıtasıyla yapılmasını amaçlayan 5300 sayılı Tarım Ürünleri Lisanslı Depoculuk Kanunu 17/02/2005 tarihinde Resmi Gazete’de yayımlanarak yürürlüğe girmiştir.

Bu Kanuna istinaden, uygulamaya yönelik olarak bugüne kadar 4 adet yönetmelik, 9 adet tebliğ çıkarılmıştır. Bunlardan bazıları;

- Tarım Ürünleri Lisanslı Depoculuk Yönetmeliği,
- Lisanslı Depoculuk Tazmin Fonu Yönetmeliği,
- Elektronik Ürün Senedi Yönetmeliği,
- Yetkili Sınıflandırıcıların Lisans Alma, Faaliyet ve Denetimi Hakkında Yönetmelik
- Hububat, Baklagiller ve Yağlı Tohumlar Lisanslı Depo Tebliği

Öte yandan, depolamaya uygun nitelikteki ürünlerin gerek fiziki ve gerekse bu ürünleri temsil eden ürün senetleri vasıtasıyla “anonim şirket şeklinde faaliyet gösteren ürün ihtisas borsalarında” veya böyle bir borsa faaliyette bulunmuyorsa “teknik, kurumsal ve mali alt yapısı yeterli olan ve Bakanlığımızdan izin alan ticaret borsalarında” ticaretinin yürütülmesini düzenleyen **5174 sayılı Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği ile Odalar ve Borsalar Kanununun**

53 üncü maddesi 01/06/2004 tarihinde Resmi Gazete’de yayımlanarak yürürlüğe konulmuştur.

Bu Kanuna istinaden, uygulamaya yönelik olarak bu güne kadar 3 adet Yönetmelik çıkarılmıştır. Bunlar:

-Ürün İhtisas Borsalarının Kuruluş, işleyiş ve Denetim Usul ve Esasları Hakkında Yönetmelik,
-Ticaret Borsaları ile Ürün İhtisas Borsalarında Alivire ve Vadeli Alım Satım Yönetmeliği
-Türkiye Ürün İhtisas Borsasında Aracılık Faaliyetleri İle Aracıların Gözetimi ve Denetimi Hakkında Yönetmeliktir.

Kayseri’de toplamda 6 adet lisanslı depo bulunmaktadır. Bunlar;

- Develi ilçesinde bulunan Kayseri Şeker Tarım Ürünleri Lisanslı Depoculuk A.Ş.
- Felahiye ilçesinde bulunan Kuşat Tarım Ürünleri Lisanslı Depoculuk A.Ş.
- Talas ilçesinde bulunan Ruhbaş Lisanslı Depoculuk A.Ş.
- Pınarbaşı ilçesinde bulunan ERC Tarım Ürünleri Lisanslı Depoculuk A.Ş.
- Kocasinan ilçesinde bulunan Himmetdede Lisanslı Depoculuk
- Sarıoğlan ilçesinde bulunan Sentinus Tarım Ürünleri Lisanslı Depoculuk A.Ş.’dir.

Kayseri Ticaret Borsası, Türkiye Ürün İhtisas Borsası ile sözleşme imzalayarak yetkili acente statüsündedir. **TÜRİB** (Türkiye Ürün İhtisas Borsası) işlem platformu üzerinde ELÜS (Elektronik Ürün Senedi) alım satımı yapılabilmesi için yetkili acenteler tarafından TÜRİB’ te yatırımcı kaydı oluşturulur. 27.12.2024 yılı itibari ile **Anadolu Ürün Piyasası Aracı Kurumu A.Ş.** faaliyete geçmiştir. Kayseri Ticaret Borsası tarafından şimdiye kadar kaydı yapılan yatırımcı sayısı 7464’dir.

Lisanslı depoculuk sistemi ile;

- 1- Hasat dönemlerinde tarım ürünlerindeki arz yığılması nedeniyle oluşan fiyat düşüşlerinin önlenmesi ve piyasanın dengelenmesi,
- 2- Özellikle finansman sıkıntısı çeken küçük çiftçiler ile ürün sahiplerinin, lisanslı depolara verdikleri ürünleri karşılığında aldıkları ürün senetleri aracılığıyla bankalardan kredi ve finansman sağlamaları,
- 3- Tarım ürünleri ticaretinin herkesçe kabul gören standartları belirlenmiş ürünler üzerinden yapılması, kaliteli üretimin teşvik edilmesi, güvenli bir piyasanın oluşturulması,
- 4- Tarım ürünleri ticaretinin kayıt altına alınması,
- 5- Ülkemizde halihazırda uygulanmakta olan tarım reformunun başarılmaması ve tarım ürünleri ticaretinde özel sektör katılımının artırılması,
- 6- Üretimde ve fiyatlandırmada Devlet müdahalelerinin asgariye indirilmesi, bu alana yönelik yapılan yüksek harcamalardan önemli tasarruf sağlanması, serbest piyasa ve fiyat oluşumunu bozan müdahalelerden uzaklaşılması,
- 7- Tarım ürünleri üreticileri açısından kolay pazarlanabilen, iyi muhafaza edilen ve nakliye masrafları en aza indirilmiş bir sistemle istikrarlı ve daha yüksek bir gelir seviyesi elde edilmesi,
- 8- Yatırımcılar için döviz, altına, hisse senedine, faize ve benzerlerine alternatif yeni bir yatırım aracı sağlanması,
- 9- Ürün ticareti ile uğraşan tacir ve sanayicilerimizce, kalitesi bilimsel kriterlere göre belirlenmiş ve fiyat istikrarı sağlanmış ürünlerin kolayca temini,

- 10- Tarım ürünlerinin, fizikî mal ve numune gösterilmesine ve teslimine gerek olmaksızın ürün senetleri veya elektronik ürün senetleri aracılığıyla ticaretinin yapılması,
- 11- Standardı belirlenmiş ürün ve lisanslı depo sistemiyle tarım ürünlerinde vadeli işlem ve opsiyon piyasalarına geçilmesi,
- 12- Ürün depolanması, bankacılık ve sigorta sektörü açısından yeni iş alanlarının oluşturulması,
- 13- Ülkemizin yakınında bulunduğu Orta Doğu, Balkanlar, Türkî Cumhuriyetler ve Asya coğrafyasındaki tarım ürünleri ticaretinde de önemli rol üstlenmesi ve pay sahibi olunması hedeflenmiştir.

8.KAYSERİ’DE ÜRETİLEN SEÇİLMİŞ TARIM ÜRÜNLERİ ÜRETİMİ

8.1 BUĞDAY ÜRETİM DEĞERLERİ

Bir önceki yıla göre, buğday üretimi %11,4 oranında artarak 22 milyon ton, arpa üretimi %8,2 oranında artarak 9,2 milyon ton, çavdar üretimi %11,7 oranında artarak 305 bin ton, yulaf üretimi %12,3 oranında artarak 410 bin ton oldu.

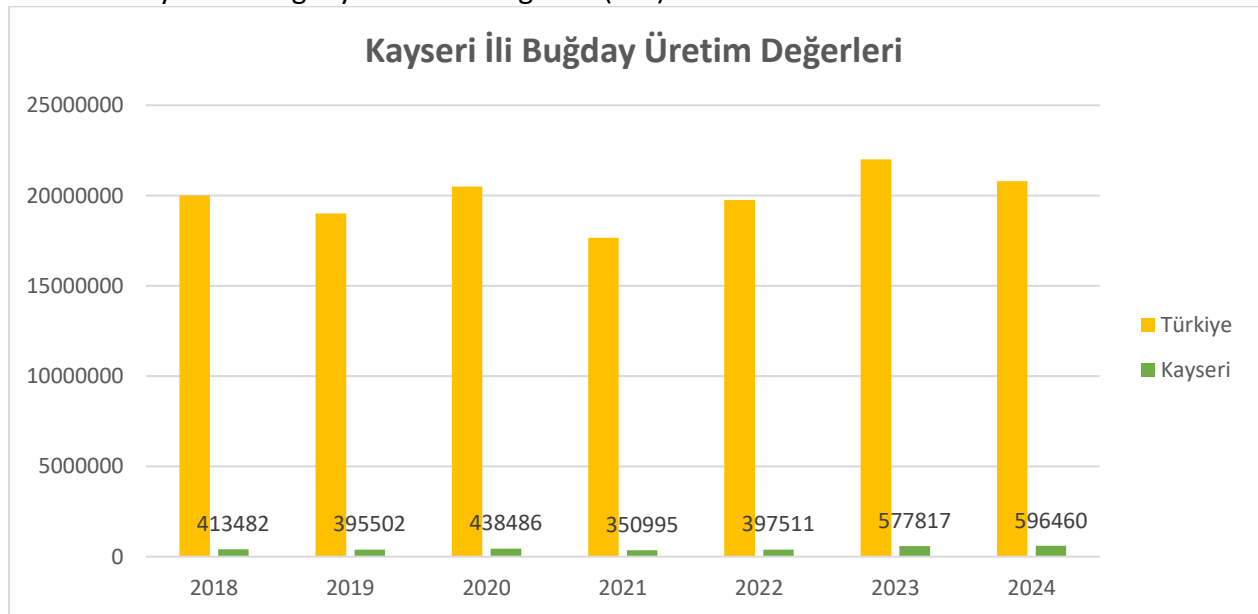
Tablo 27: Kayseri’de Üretilen Buğdayın Türkiye’deki payı(ton)

ÜRETİM	TÜRKİYE	KAYSERİ	PAYI %
2018	20.000.000 ton	413.482 ton	2,06
2019	19.000.000 ton	395.502 ton	2,08
2020	20.500.000 ton	438.486 ton	2,14
2021	17.650.000 ton	350.995 ton	1,99
2022	19.750.000 ton	397.511 ton	2,02
2023	22.000.000 ton	577.817 ton	2,63
2024	20.800.000 ton	596.460 ton	2,71

Kaynak: TÜİK

Grafik 8: Kayseri İli Buğdayın Üretim Değerleri(ton)

Kaynak: TÜİK

8.2 ARPA ÜRETİM DEĞERLERİ

Avrupa Birliği dünya arpa ekim alanları ve arpa üretiminde ilk sırada bulunmaktadır. Türkiye'de ise arpa yaklaşık 3,2 milyon ha alandan üretime ve ortalama 266 kg/dekar verime sahiptir. Arpa üretimi 2023/24'de 142,1 milyon tona düşmüştür. Türkiye'nin arpa tedarikinde 2023/24 döneminde önde gelen ülkeler Rusya ve Ukrayna oldu. 2022/23'de arpa tüketiminde %86,3 ile yemlik kullanım en büyük paya sahiptir.

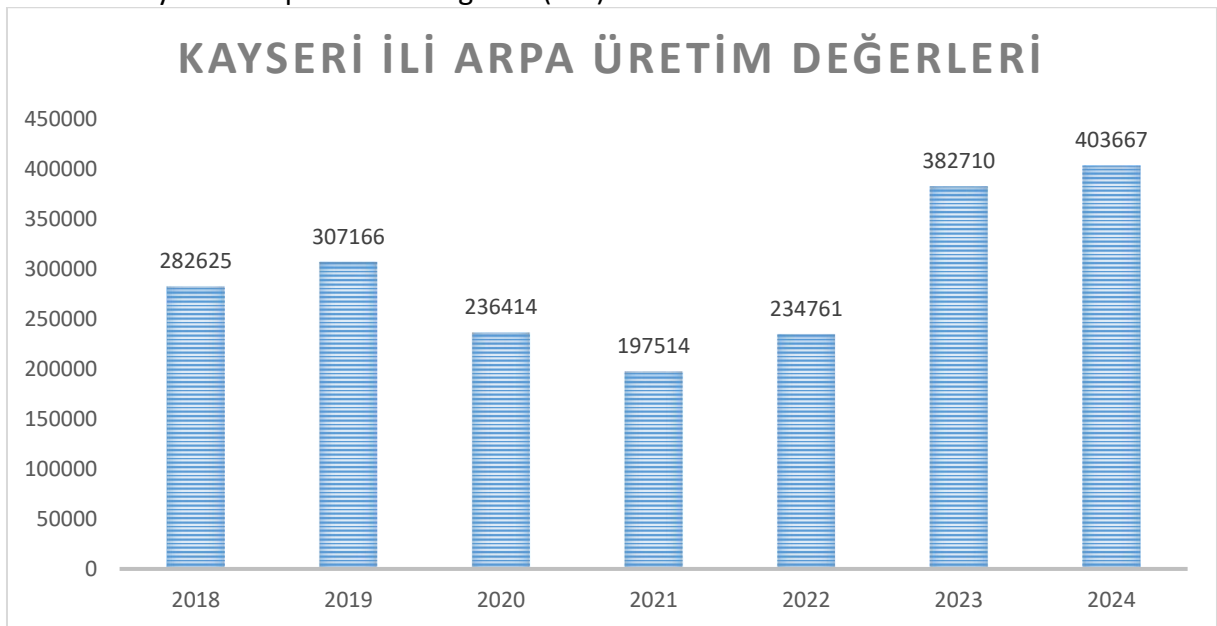
Tablo 28:Kayseri'de Üretilen Arpanın Türkiye'deki Payı(ton)

ÜRETİM	TÜRKİYE	KAYSERİ	PAYI %
2018	7.000.000 ton	282.625 ton	4,04
2019	7.600.000 ton	307.166 ton	4,05
2020	8.300.000 ton	236.414 ton	2,85
2021	5.750.000 ton	197.514 ton	3,44
2022	8.500.000 ton	234.761 ton	2,77
2023	9.200.000 ton	382.710 ton	4,16
2024	8.100.000 ton	403.667 ton	4,98

Kaynak: Tarım Orman Bakanlığı Tarımsal Yatırım Rehberi

Grafik 9: Kayseri İli Arpa Üretim Değerleri(ton)

Kaynak: TÜİK

8.3 ŞEKER PANCARI ÜRETİM DEĞERLERİ

Türkiye'nin tarım ve tarıma dayalı ekonomisinde tarihî ve istatistiki değere sahip olan ve stratejik önemiyle de öne çıkan şeker pancarı, büyük bir üretim gücünü oluşturmaktadır. Ülkemizde yaklaşık 350 bin çiftçi ve etki alanıyla 3 milyon insana ekonomik gelir sağlayan şeker pancarı, istihdamdan yaşam kalitesine kadar hayati derecede değere sahip, tasarımsal bir üründür. Şeker pancarında esas olan verimlilik, ekim döneminden hasada ve fabrikaya kadar olan tüm süreçlerde eğitim, ilaç ve gübreleme işlemleri, sulama sistemleri, akıllı tarım, iyi tarım ve AR-GE çalışmaları ile mümkün olmuştur. Üretimde Konya, Eskişehir, Yozgat ilk sıralardadır. 2024 yılı ilk dört ayında üretici fiyatı 1,50 TL/kg olarak gerçekleşmiştir.

Kaynak: Tarımsal Ekonomi ve Politika Geliştirme Enstitüsü(TEPGE)

Tablo 29:Kayseri’de Üretilen Şeker Pancarının Türkiye’deki Payı(ton)

ÜRETİM	TÜRKİYE	KAYSERİ	PAYI %	Üreticilerin şeker pancarı ekimi konusunda kararlarını doğrudan etkileyen en önemli faktör pancar alım fiyatlarıdır. Dolayısıyla pancar ve şeker fiyatları, şeker pancarı üretim miktarını belirleyici niteliktedir.
2018	17.436.100 ton	996.797 ton	5,71	
2019	18.054.320 ton	975.120 ton	5,40	
2020	23.025.738 ton	1.230.646 ton	5,34	
2021	18.250.000 ton	1.154.776 ton	6,33	
2022	19.000.000 ton	1.044.649 ton	6,9	
2023	23.500.000 ton	1.258.429 ton	5,36	
2024	23.000.000 ton	1.375.343 ton	5,97	

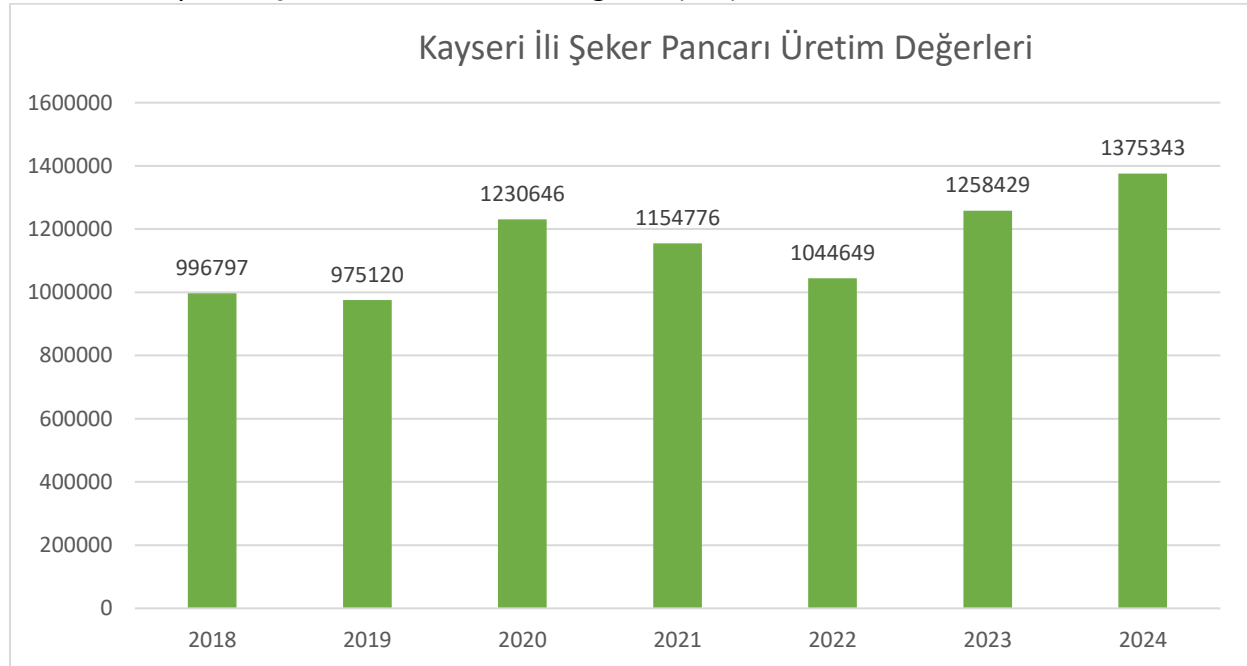
Kaynak: Tarım ve Orman Bakanlığı Tarımsal Yatırım Rehberi

Tablo 30: İllere Göre Şeker Pancarı Ekim, Üretim ve Verimi

İller	Alan (bin da)	%	İller	Üretim (bin da)	%	İller	Verim (ton/da)
Konya	927	31,14	Konya	6825	35,45	Bursa	7,98
Yozgat	170	5,71	Yozgat	1218	6,32	Karaman	7,76
Eskişehir	166	5,58	Kayseri	1066	5,54	Kayseri	7,52
Sivas	151	5,08	Eskişehir	998	5,18	Sakarya	7,47
Afyonkarahisar	147	4,94	Aksaray	997	5,18	Konya	7,40
Kayseri	144	4,82	Afyonkarahisar	923	4,79	Aksaray	7,36
Aksaray	135	4,55	Sivas	842	4,37	Balıkesir	7,32
Ankara	120	4,02	Ankara	716	3,72	Yozgat	7,19
Tokat	69	2,32	Tokat	439	2,28	Gaziantep	7,03
Muş	65	2,18	Karaman	403	2,09	Uşak	6,58

Kaynak: TÜİK

Grafik 10: Kayseri İli Şeker Pancarı Üretim Değerleri(ton)

Kaynak: TÜİK

9. KAYSERİ’DE ÜRETİLEN SEÇİLMİŞ MEYVE ÜRÜNLERİ ÜRETİMİ

9.1 ELMA ÜRETİM DEĞERLERİ

Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK) verilerine göre ülkemizde 2024 yılında, 167 bin 437 ha alanda, 4 milyon 420 bin 185 ton elma üretilmiştir. En fazla üretilen çeşit 1 milyon 732 bin 915 ton ile Starking olurken, bu çeşidi 1 milyon 115 bin 395 ton ile Golden izlemiştir. Diğer tarım ürünlerinden farklı olarak Türkiye’nin 81 ilinde elma yetiştiriciliği yapılabilmektedir. Ancak toplam üretimin %84’ü yalnızca 10 ilde gerçekleştirilmektedir. Ülkemiz elma üretiminde 1 milyon 169 bin 945 ton ile Isparta lider konumdadır. Türkiye elma üretiminin %25,4’ünü karşılayan Isparta’yı, 713 bin 190 ton ile Karaman, 581 bin 304 ton ile Niğde, 448 bin 022 ton ile Antalya, 262.835 ton ile Kayseri, 198 bin 483 ton ile Konya, 176 bin 582 ton ile de Denizli takip etmektedir.

Tablo 31:Kayseri’de Üretilen Elmanın Türkiye’deki Payı(ton)

ÜRETİM YILI	TÜRKİYE	KAYSERİ	PAY(%)
2018	3.625,960 ton	127.847 ton	3,52
2019	3.618,752 ton	243.066 ton	6,71
2020	4.300,486 ton	219.999 ton	5,12
2021	4.493.264 ton	282.183 ton	6,29
2022	4.817.500 ton	236.324 ton	4,91
2023	4.602.517 ton	255.871 ton	5,56
2024	4.420.185 ton	262.835 ton	5,95

Kaynak: Tarım ve Orman Bakanlığı Tarımsal Yatırım Rehberi

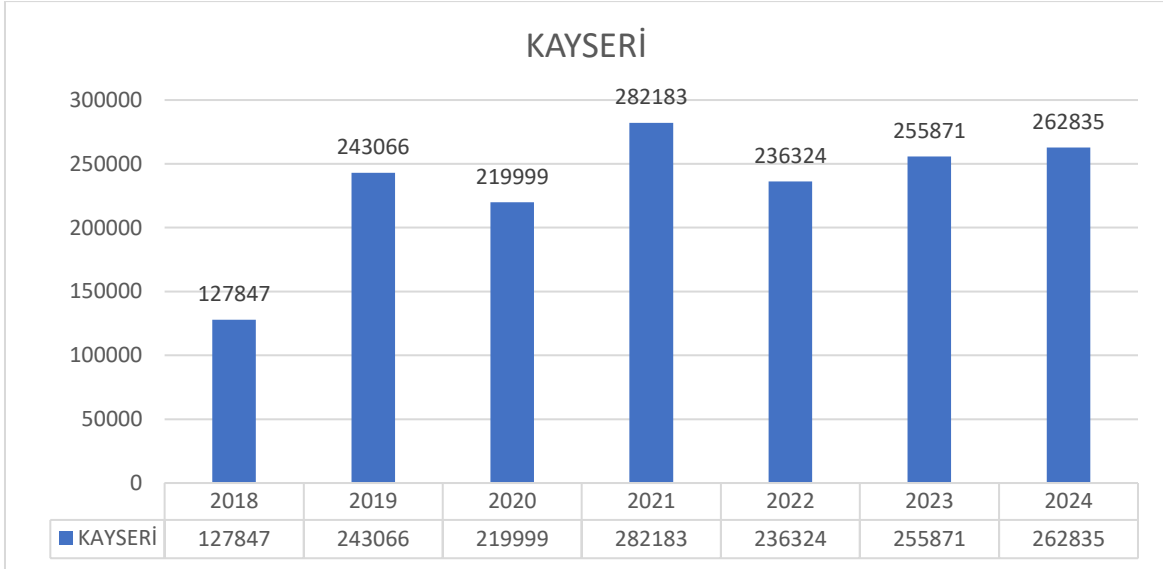
Yaklaşık 35 bin dekada üretilen, kalitesi ve aroması ile iç piyasada yoğun talep gören Yahyalı elması, dünyada da adından söz ettirmektedir. Yahyalı'dan yaklaşık 18 ülkeye ihracat yapılmaktadır. Elmalar, Suriye, Irak, İran, Libya, Lübnan, Birleşik Arap Emirlikleri, Suudi Arabistan, Hindistan, Dubai ve Katar gibi ülkelere ihracat yapılmaktadır. Kayseri’deki tek parselde üretim yapan en büyük elma bahçesi Yeşilhisar ilçesinde 2019 yılında 465 dekar alan üzerine tesis edilmiştir. Türkiye'deki en önemli elma üretim merkezlerinden bir tanesi olan ilimiz, elma yetiştiriciliği yapılan iller arasında 5.inci sırada yer almaktadır. İlimizde yaklaşık 4,5 milyon civarında meyve veren ağacımız bulunmakta ve bunun yaklaşık yarısı Yeşilhisar ilçemizde yer almaktadır.

Tablo 32: 2024 Yılı Elma Çeşitlerindeki İstatistikler

YIL	ÜRÜN	MEYVE VEREN AĞAÇ SAYISI (adet)	MEYVELİK ALANI (da)	VERİM (kg/da/ağaç)	ÜRETİM MİKTARI (ton)
2024	Elma (Amasya)	152.740	6.228	87	13.248
2024	Elma (Golden)	285.588	8.746	99	28.372
2024	Elma (Granny Smith)	61.923	1.418	77	4.760
2024	Elma (Starking)	700.565	24.132	98	68.745
2024	Diğer Elmalar	3.631.366	33.995	41	147.710

Kaynak: İl Tarım ve Orman Müdürlüğü

Grafik 11: Kayseri İli Elma Üretim Değerleri(ton)

Kaynak: TÜİK

9.2 KAYISI ÜRETİM DEĞERLERİ

2024 yılı için TÜİK bitkisel üretim verilerine göre; Türkiye’de kayısı üretiminin bir önceki yıla göre artarak 1269 bin ton olarak gerçekleşmiştir. Türkiye 107 bin ton kuru kayısı üretimi ile dünya kuru kayısı üretiminin %52’sini karşılayarak birinci sırada yer aldı. İran ise 24 bin ton ve %14 pay ile ikinci sırada yer almıştır.

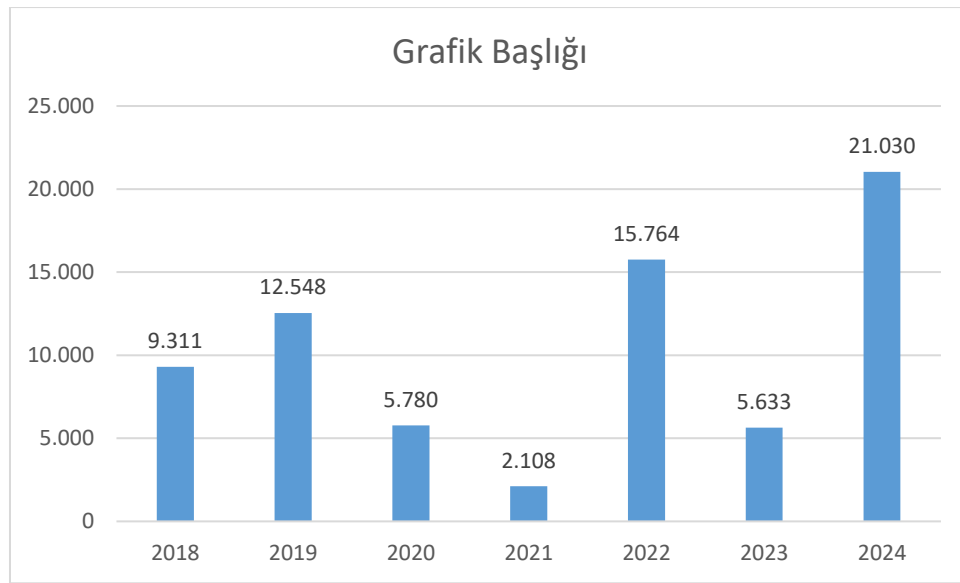
Kayısı üretiminin yapıldığı illerde 40,3 milyon dekar büyüklükteki tarım arazisi varlığı ülkemizdeki tarım arazilerinin %16,9’una tekabül etmektedir.

Tablo 33:Kayseri’de Üretilen Kayısının Türkiye’deki Payı(ton)

ÜRETİM (TON)	TÜRKİYE	KAYSERİ
2018	750.000 ton	9.311 ton
2019	846.606 ton	12.548 ton
2020	833.398 ton	5.780 ton
2021	800.000 ton	2.108 ton
2022	803.000 ton	15.764 ton
2023	750.000 ton	5.633 ton
2024	1.269.000 ton	21.030 ton

Kaynak: Tarım ve Orman Bakanlığı Tarımsal Yatırım Rehberi

Grafik 12: Kayseri İli Kayısı Üretim Değerleri(ton)

Kaynak: TÜİK

9.3 KIRAZ ÜRETİM DEĞERLERİ

Kayseri, özellikle elma üretimiyle bilinir ancak son yıllarda kiraz üretimi de önemli bir yere sahiptir. Özellikle Yahyalı ilçesi, kiraz üretimiyle öne çıkmaktadır. Kayseri'de kiraz üretimi, son yıllarda artış gösterme eğilimindedir. Üreticilerin kiraz yetiştiriciliğine olan ilgisi ve destekleyici politikalar bu artışta etkili olmuştur. Yetişen kirazların kalitesi, ihracat için de uygun görülmektedir. Bazı üreticiler, ürettikleri kirazları yurt dışına ihraç etmektedir.

Üretim Miktarı incelendiğinde; 2024 yılında Üretim miktarı bir önceki yıla göre %1,4 oranında Azalış göstererek 726.500 ton gerçekleşmiş, 2020-2024 yılları arasındaki üretim değişim oranı %0,2 hesaplanmıştır.

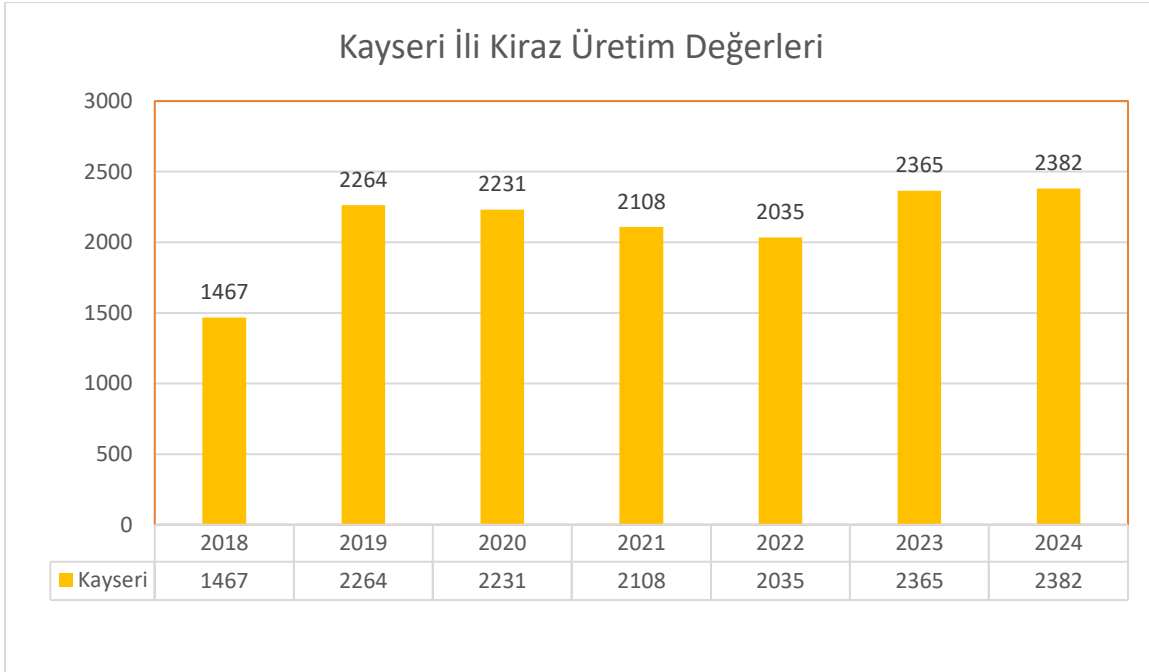
Tablo 34:Kayseri’de Üretilen Kirazın Türkiye’deki Payı(ton)

ÜRETİM (TON)	TÜRKİYE	KAYSERİ
2018	639.564 ton	1.467 ton
2019	664.224 ton	2.264 ton
2020	724.944 ton	2.231 ton
2021	689.834 ton	2.108 ton
2022	656.041 ton	2.035 ton
2023	736.791 ton	2.365 ton
2024	726.500 ton	2.382 ton

Kaynak: Tarım ve Orman Bakanlığı Tarımsal Yatırım Rehberi

Grafik 13: Kayseri İli Kiraz Üretim Değerleri(ton)

Kaynak: TÜİK

9.4 ÜZÜM ÜRETİM DEĞERLERİ

2024 yılında üretim miktarı bir önceki yıla göre %2,0 oranında Artış göstererek 3.468.000 ton gerçekleşmiş, 2020-2024 yılları arasındaki üretim değişim oranı %17,6 hesaplanmıştır. 2024 yılı çekirdeksiz üzüm üretiminde Manisa, İzmir ve Denizli ilk sıralardadır. 2024 yılı şaraplık üzüm üretiminde Denizli Tokat ve Nevşehir ilk sıralardadır. 2024 yılı Türkiye üzüm üretiminin çekirdekli sofralık üzüm %1,5 oranında artarak 1.825.915 ton kurutmalık üzüm %3,3 azalarak 1.261.347 ton ve şaraplık üzüm miktarı ise %28,4 oranında artarak 380.738 ton olmuştur.

Kayseri olarak Erciyes'in eteklerinde 80 bin dekar alanda sofralık ve kurutmalık olarak yıllık 30-31 bin ton üzüm yetiştirilmektedir. İl genelinde Dimrit çeşidi yoğun olarak yetiştirilmektedir. Verim boyutu dekara ortalama 300-400kg olup klasik sistemde genelde susuz toprakta yetiştirilmektedir. İl genelinde de %50' si İncesu da yetiştirilmekte olup yaygın olarak bilinen Parmak, Karagevrek, Gülüzümü, Beyaz Buludu, Siyah Buludu, Şireder, Çavuş, Karaser Karası, İldeş, Razaki vb. gibi 30'dan fazla üzüm çeşidi vardır.

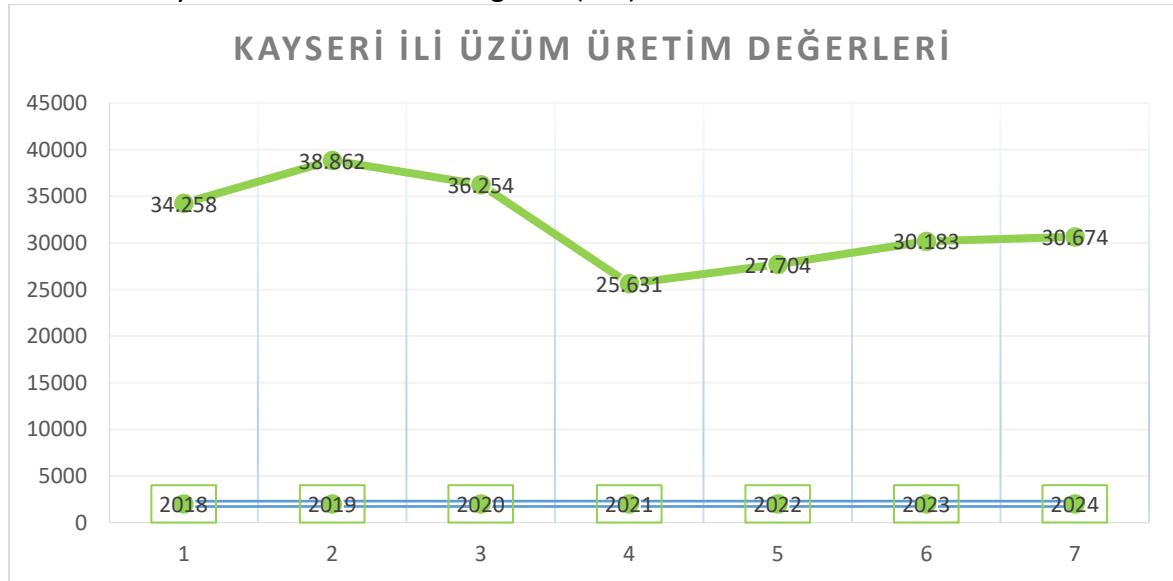
Tablo 35:Kayseri’de Üretilen Üzümün Türkiye’deki Payı(ton)

ÜRETİM (TON)	TÜRKİYE	KAYSERİ
2018	3.933.000 ton	34.258 ton
2019	4.100.000 ton	38.862 ton
2020	4.208.908 ton	36.254 ton
2021	3.670.000 ton	25.631 ton
2022	4.165.000 ton	27.704 ton
2023	3.400.000 ton	30.183 ton
2024	3.468.000 ton	30.674 ton

Kaynak: Tarım ve Orman Bakanlığı Tarımsal Yatırım Rehberi

Grafik 14: Kayseri İli Üzüm Üretim Değerleri(ton)

Kaynak: TÜİK

9.5 GILABURU ÜRETİM DEĞERLERİ

İç Anadolu bölgesinde üretim ve tüketimi yaygın olan gilaburu, Sivas'ta Gemerek ilçesi, Kayseri'de de Bünyan ve Akkışla ilçeleriyle öne çıkmaktadır. Üç ilçenin de ürettikleri gilaburu meyvesi, coğrafi işaret tescili ile koruma altına alınmıştır. Türkiye'de gilaburu üretiminin % 65'i Kayseri'ye aittir. Bünyan ve Akkışla, sahip oldukları coğrafi özellikleri, toprak yapısı, iklimi bu iki ilçede kaliteli gilaburuların üretimine olanak sağlamaktadır.

Kayseri ve çevresinde üretimi gerçekleştirilen gilaburu fermente edilerek tüketilmektedir. Çünkü gilaburu yüksek tanen ve polifenol içerikleri sebebiyle acımsı bir lezzete sahiptir.

Geleneksel üretim metodunda hasat edilen gilaburu yıkanma işleminin ardından plastik kaplarda 3-5 ay su içerisinde olgunlaştırılmaktadır. Bu sebepten fermantasyon işlemine tabii tutularak acılığı azaltılmaya çalışılmaktadır. Fermantasyon işlemini takiben meyveler ezilerek gilaburundan meyve suyu elde edilmektedir.

Kayseri'de faaliyet gösteren Kadın Çiftçiler Ekolojik Eğitim ve Üretim Merkezi Girişimi Üretim ve İşletme Kooperatifi (KAÇEM) üyeleri, kentte yetiştirilen coğrafi işaret tescilli gilaburu meyvesinden sirke yapmışlardır.

10. KAYSERİ'DE ÜRETİLEN SEÇİLMİŞ SEBZE ÜRÜNLERİ ÜRETİMİ

Sebze ürünleri üretim miktarı 2024 yılında bir önceki yıla göre %0,6 artarak yaklaşık 31,8 milyon ton olarak gerçekleşti. Sebzeler grubu ürünlerinden domatestede %2,3, kuru soğanda %10,6, salçalık kapa biberde %8,2 oranında üretim artışı; karpuzda %7,3, kavunda %11,6, hıyarda %3,4 oranında üretim azalışı oldu.

Tablo 36:Sebze Ekim Alanı ve Üretim Miktarlarının Yıl Bazında Değişimi(ton)

Ürün	2021		2022		2023		2024	
	Üretim	Üretim	Üretim	Üretim	Üretim	Üretim	Üretim	Üretim
	Alanı(ha)	Miktarı	Alanı(ha)	Miktarı	Alanı(ha)	Miktarı	Alanı(ha)	Miktarı
Sebze	397.168	98.190	385.145	111.081	356.526	114.703	367.402	128.695

Kaynak: Tarım ve Orman Bakanlığı Tarımsal Yatırım Rehberi

Kocasinan Belediyesi tarafından geleneksel hale getirilen Domates Fidesi Dağıtım Etkinliği her sene yapılmaktadır.550 bin kök organik domates fidesi dağıtımı yapılmıştır.

Kocasinan Belediyesi, sağlıklı toplum, sağlıklı nesiller, sağlıklı yarınlar oluşturmak adına organik ürünlerin üretimi ve tüketimine destek olmak amacıyla bu etkinliği düzenlemektedir. Kayseri'de 'Karahıdır' olarak bilinen bölgenin yerli tohumlarıyla yetiştirilen domates fidelerinin, özelliği; hibrit olmaması, yeniden tohumlanabilmesidir. Karahıdır olarak bilinen ve yerli tohumlardan yetişen ürünler, hem toplumun hem de gelecek nesillerin sağlığını koruma

açısından çok değerlidir. Bu ürünlerin çekirdeklerini kullanan çiftçiler, gelecek yıllarda bu tohumları ekerek ürün elde etmeyi devam ettirebilmektedirler. Çünkü bu organik ve yerli domates fidesi; çekirdeğinden kendisini sürdürebilen, yeni fideler oluşturabilen ürünlerdir.

Tablo 37:Yaş Sebze İhracatı Yapılan İlk 10 Ürün

2022-2023 (OCAK-ARALIK AYI) TÜRKİYE GENELİ YAŞ SEBZE İHRACATI YAPILAN İLK 10 ÜRÜN									
	ÜRÜN	OCAK-ARALIK 2022		OCAK-ARALIK 2023		DEĞİŞİM ORANI (%)		2023 PAYI (%)	
		MİKTAR (KG)	DEĞER (\$)	MİKTAR (KG)	DEĞER (\$)	MİKTAR	DEĞER	MİKTAR	DEĞER
1	DOMATES	526.407.017	377.127.392	588.321.605	538.664.591	12	43	45	48
2	BİBER	161.538.559	203.246.040	188.793.309	276.366.487	17	36	14	25
3	KABAK	106.396.250	73.479.220	100.964.245	76.632.557	-5	4	8	7
4	HIYAR.KORNIŞON	108.329.628	71.837.309	95.480.963	76.357.370	-12	6	7	7
5	SOĞAN.ŞALOT	188.779.858	26.732.710	127.192.156	37.401.045	-33	40	10	3
6	HAVUÇ.TURP	114.324.700	20.693.463	89.164.113	25.894.078	-22	25	7	2
7	PATLICAN	27.319.936	19.015.977	31.645.671	21.120.770	16	11	2	2
8	KARNABAHAAR	5.005.110	2.286.249	13.821.875	9.307.866	176	307	1	1
9	LAHANA	16.490.432	7.622.484	16.666.097	8.683.126	1	14	1	1
10	PATATES	164.718.224	21.448.271	29.902.914	8.451.466	-82	-61	2	1
	GENEL TOPLAM YAŞ SEBZE	1.444.766.267	846.248.866	1.314.433.162	1.112.561.741	-9	31	100	100

Not: Ürünler, 2023 yılı FOB (\$) değerlerine göre sıralanmıştır.

Kaynak: Uludağ İhracatçı Birlikleri Genel Sekreterliği

10.1 PATATES ÜRETİM DEĞERLERİ

Türkiye'nin en önemli patates üretim merkezlerinden Kayseri'de ekim alanı kapasitesinde yüzde 38,39 artış sağlanmıştır. Türkiye genelinde bir önceki yıla göre %9,6 oranında artarak 5,7 milyon ton patates üretilmiştir. Özellikle Bünyan, Pınarbaşı, Tomarza, Yeşilhisar ve Develi ilçelerinde yapılan üretimle Türkiye'nin önemli patates ihtiyacının karşılandığı Kayseri'de hasat edilen patatesler, Nevşehir'deki soğuk hava depolarına götürülmektedir. Tarım ve Orman Bakanlığı ile Kayseri Valiliğinin talimatları doğrultusunda, ürünlere değer katmak amacıyla çiftçiler desteklenmektedir. Kayseri'nin coğrafi ve iklim koşulları nedeniyle patates üretimine elverişli toprakları vardır.

Kayseri'de 2023 yılında yaklaşık 112 bin dekar alanda 704 bin ton patates üretilerek Türkiye'de dördüncü sırada yer almıştır. Türkiye'de yemeklik ve tohumluk patates üretiminde ilk sıralarda yer alan Kayseri'de 2024 yılında ise 787 bin ton patates üretilmiştir. Kayseri, Türkiye'de en fazla patates üretiminin yapıldığı ikinci il olarak kayıtlara geçmiştir.

10.2 PATLICAN ÜRETİM DEĞERLERİ

Anavatanı Hindistan olan patlıcan, sıcaklığı seven 15-35°C arasındaki sıcaklıklarda ticari üretimlerde 6 aylık bir vejetasyon süresinde yetiştirilmektedir. Türk damak zevkinin sevilen bir ürünü olan patlıcan taze, kurutulmuş ve işlenerek tüketilmektedir. Ülkemizde ticari olarak birçok hibrit uzun silindirik, topan ve yarı topan meyve tiplerine sahip patlıcanlar üretilmektedir. Diyarbakır patlıcanı ve coğrafi işaretli Birecik patlıcanı (Urfa) ve Yamula patlıcanı (Kayseri)'de yöresel olarak üretilen genotiplerdir.

Mor renginin üzerindeki beyaz çizgilerinden dolayı "pijama patlıcanı" olarak bilinen tescilli Yamula patlıcanı, Kayseri'nin Yemliha Mahallesi'nin yanı sıra ekim alanı Mahzemin ve Ebiç mahallelerinde yaygınlaşarak yöre halkına kazanç kapısı oluyor. Farklı morfolojik yapısı, kendine has aroması ve çekirdeksiz olmasıyla bilinen Yamula patlıcanı, 980 hanenin yaşadığı yörede neredeyse her aile tarafından ekiliyor.

10.3 KABAK ÜRETİM DEĞERLERİ

Türkiye'nin önemli kabak çekirdeği üretim merkezlerinden biri olan Kayseri çerezlik kabak üretiminin ortalama 4'te 1'ini karşılamakta ve iller arasında ikinci sırada yer almaktadır.

Develi ve Tomarza ilçe volkanik Erciyes Dağı'nın yıllar önce patlaması sonucu toprak yapısının tüf taşlardan oluşması bu taşlardaki gözenekler sayesinde su ve besin maddelerinin tutumunu artırmaktadır ve çok da zengin olmayan ilçe topraklarında çerezlik kabak tarımının yapılmasını mümkün kılmaktadır.

Tablo 38:Kayseri’de Üretilen Kabağın Türkiye’deki Payı(ton)

ÜRETİM (TON)	TÜRKİYE	KAYSERİ
2018	449.561 ton	14.255 ton
2019	474.527 ton	18.852 ton
2020	447.830 ton	17.256 ton
2021	547.208 ton	16.634 ton
2022	609.622 ton	16.511 ton
2023	590.362 ton	18.011 ton
2024	573.617 ton	24.092 ton

Kaynak: Tarım ve Orman Bakanlığı Tarımsal Yatırım Rehberi

11.TARIM VE HAYVANCILIK DESTEKLERİ

11.1 DESTEKLER

a) İyi Tarım Uygulamaları Desteği

Tablo 39 : İyi tarım Uygulamaları Destek Rakamları(tl/da)

İYİ TARIM UYGULAMALARI DESTEĞİ	SERTİFİKA	(tl/da)
1.KATEGORİ ÜRÜNLER: ÖRTÜALTI ÜRETİM Acur, Altıntop, Armut, Avakado, Ayva, Bakla, Balkabağı, Bamyas, Barbunya Fasulye, Böğürtlen, Bezelye, Biber, Brokoli, Çilek, Dereotu, Domates, Elma, Enginar, Erik, Fasulye, Fesleğen (Reyhan), Gojiberry (Kurt Üzümlü), Havuç, Hıyar, Ispanak, İncir, Kabak, Karnabahar, Kayısı, Kiraz, Kişniş, Kivi, Kuşburnu, Kereviz, Kuşkonmaz, Lahana, Limon, Mandalina, Marul, Maydanoz, Melissa, Muz, Nane, Nar, Nektarin, Patlıcan, Pırasa, Portakal, Roka, Şeftali, Tere, Trabzon Hurması, Turp, Üzümlü, Vişne, Yenidünya	Bireysel Sertifikasyon	400
	Grup Sertifikasyon	200
	Bireysel Sertifikasyon	135
	Grup Sertifikasyon	70
2.KATEGORİ ÜRÜNLER: Adaçayı, Anason, Antepfıstığı, Badem, Biberiye, Ceviz, Çemen (Buy), Çörekotu, Fındık, Gül, Hünnap, Karabuğday, Karpuz, Kavun, Kekik, Kestane, Kimyon, Kinoa, Lavanta, Patates (tohumluk hariç), Pamuk (tohumluk hariç), Rezene, Sarımsak, Soğan, Zeytin	Bireysel Sertifikasyon	110
	Grup Sertifikasyon	55
3.KATEGORİ ÜRÜNLER: Çeltik	Bireysel ve Grup Sertifikasyonu	50

Kaynak: Resmi Gazete (26 Eylül 2024 tarihli)

İyi tarım uygulamaları desteği de kategorilerine göre dekar başına 50 ile 400 lira arasında değişmiştir.

b) Mazot ve Gübre Desteği

Tablo 40: Bitkisel Ürünlerde Mazot ve Gübre Desteği Rakamları

ÜRÜNLER	MAZOT (TL/DA)	GÜBRE (TL/DA)	TOPLAM DESTEK (TL/DA)
Buğday, Arpa, Aspir, Çavdar, Yulaf, Tritikale, Kuru fasulye	123,00	62,00	185,00
Çeltik	300,00	62,00	362,00
Dane Mısır, Fındık, Kuru Soğan, Patates, Yaş Çay, Zeytin, Diğer Ürünler	103,00	35,00	138,00
Nohut, , Mercimek	123,00	35,00	158,00
Kütlü Pamuk	410,00	62,00	472,00
Soya	205,00	62,00	267,00
Yağlık Ayçiçeği, Kolza (Kanola)	144,00	62,00	206,00
Yem Bitkileri	103,00	62,00	165,00
Nadas	50,00	-	50,00

Kaynak: Resmi Gazete (26 Eylül 2024 tarihli)

2024 yılında yapılacak Tarımsal Desteklemeler ve 2025 yılında uygulanacak gübre ve sertifikalı tohum kullanım desteklerine ilişkin Cumhurbaşkanı kararı Resmi Gazetede yayınlanmıştır.

Çiftçi Kayıt Sistemine (ÇKS) dahil olan çiftçilere Türkiye Tarım Havzaları üretim ve destekleme modeli kapsamında buğday, arpa, çavdar, yulaf ve tritikale için dekar başına 123 lirası mazot, 62 lirası gübre olmak üzere destek sağlanacaktır.

c-)Organik Tarım Desteği

Tablo 41: Organik Tarım Destek Rakamları

SIRA NO	ORGANİK DESTEĞİ	TARIM	SERTİFİKA TÜRÜ	(TL/DA)
1	1.KATEGORİ ÜRÜNLER		Ürün sertifikası(bireysel)	270
			Ürün sertifikası (Üretici Grubu)	135
2	2.KATEGORİ ÜRÜNLER		Ürün sertifikası(bireysel)	110
			Ürün sertifikası (Üretici Grubu)	55
3	3.KATEGORİ ÜRÜNLER		Ürün sertifikası(bireysel)	50
			Ürün sertifikası (Üretici Grubu)	50

Kaynak: Resmi Gazete (26 Eylül 2024 tarihli)

Organik tarım için kategorilerine göre dekar başına 50 ila 270 lira destek ödemesi yapılmıştır. Arıcılık kayıt sistemi ve organik tarım bilgi sistemine kayıtlı organik statüde bulunan kovanlar için arı yetiştiriciliği yapan çiftçilere kovan başına 50 lira destek verilmiştir.

• **KÜÇÜK AİLE İŞLETMESİ DESTEĞİ** 2024 üretim yılı için dekara 200 TL ödeme yapılmıştır.

• **KATI ORGANİK-ORGANOMİNERAL GÜBRE DESTEĞİ** 2024 üretim yılı için dekara 40 TL ödeme yapılmıştır.

• FARK ÖDEMESİ DESTEKLERİ

Tablo 42:Fark Ödemesi Destek Rakamları

Havza Bazlı Fark Ödemesi Desteği	(kr/kg)
Buğday	175
Arpa, Çavdar, Nohut, Triticale, Yulaf	75
Aspir	70
Çeltik	30
Dane Mısır	10
Dane Zeytin	20
Kolza(Kanola)	110
Kuru Fasulye, Mercimek	100
Kütlü Pamuk	160
Soya	80
Yağlık Ayçiçeği	225
Yaş Çay	200
Zeytinyağı	100

29/6/2009 tarihli ve 2009/15173 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı ile yürürlüğe konulan Türkiye Tarım Havzalarının Belirlenmesine İlişkin Karar kapsamında yer alan tarım havzalarında, 2024 yılında üretilen ve satışı yapılan ürünlere fark ödemesi desteği yapılır. Yapılacak destekleme ödemeleri, her bir havza için ekli listede belirtilen ürünlerle sınırlandırılmıştır.

Türkiye Tarım Havzaları Üretim ve Destekleme Modelinde belirlenen havzalarda, 2024 yılı ürünü yağlık ayçiçeği, kütlü pamuk, soya, kolza (kanola), aspir, dane mısır, buğday, arpa, çavdar, yulaf, tritikale, çeltik, kuru fasulye, mercimek ve nohut ürünlerine tarımsal veriler ve uydu görüntüleri, dane zeytin ve zeytinyağında ise tarımsal veriler kullanılarak belirlenecek verim değerlerine göre, kütlü pamukta yurt içinde üretilip sertifikalandırılan tohum kullanma şartı aranarak tabloda belirtilen birim miktarlarda destekleme ödemesi yapılır.

Fark ödemesi destekleri için alım satım belgesi (fatura, müstahsil makbuzu ve benzeri evraklar) istenmektedir.

2024 yılı ürünü kütlü pamuk fark ödemesi desteği için dekara en fazla 500 kg'a kadar destekleme ödemesi yapılmıştır.

Tablo 43: Yurt İçi Sertifikalı Tohum Kullanım Desteği

Yurt İçi Sertifikalı Tohum Kullanım Desteği	TL/da
Aspir, Kanola (Kolza), Susam	4
Çavdar, Triticale, Yulaf	6
Çeltik	8
Arpa, Buğday	8,5
Fiğ, Korunga, Yem Bezelyesi	20

Yurt İçi Sertifikalı Tohum Kullanım Desteği	TL/da
Yonca	30
Kuru Fasulye, Mercimek, Nohut, Soya Fasulyesi	20
Patates	80

• BÜYÜKBAŞ HAYVANCILIK DESTEKLERİ

• Buzağı/malak/dişi manda desteği

Temel destek: Programlı aşılan tamamlanmış, 4 ay ve üzeri yaşta, ineklerin doğan buzağılarına 1000 TL/baş ödenmiştir.

Ağrı, Ardahan, Artvin, Bayburt, Bingöl, Bitlis, Elazığ, Erzincan, Erzurum, Giresun, Gümüşhane, Hakkari, Iğdır, Kars, Muş, Ordu, Rize, Sivas, Şırnak, Trabzon, Tunceli, Van illerinde doğan buzağılara ilave 500 TL/baş ödenmiştir.

Soy kütüğü ve genomik değer tespiti ilave desteklemesi, Bakanlıkça belirlenecek birim fiyat ve şartlar doğrultusunda yapılmıştır.

Suni tohumlamadan doğan buzağılara ilave 800 TL/baş ödenmiştir. Yeni karar ile mevcut durumda verimlilik kriterlerini sağlayan bir aile işletmesi buzağı başına 2 bin 68 TL destek alırken, yeni model kapsamında 4 bin 800 TL destek almıştır. İşletme sahibinin kadın ve/veya genç yetiştirici olmasına ilave 700 TL, birinci derece tarımsal amaçlı örgüt üyesi olması ile ilave 200 TL olmak üzere buzağı başına 5 bin 700 TL desteğe ulaşılmıştır.

• KÜÇÜKBAŞ HAYVANCILIK DESTEKLERİ

Tablo 44: Küçükbaş Hayvancılık Destek Rakamları

DESTEKLEME KONULARI	TL/BAŞ
Temel kuzu/oğlak desteği	100 TL
En fazla 100 baş anaç koyun/keçi varlığına sahip işletmelerde doğan oğlaklara ve dişi kuzulara	İlave 200
2024 yılı başı itibariyle kadın yetiştiricilerin veya son takvim gününde 41 yaşından gün almamış yetiştiricilerin işletmelerinde doğan oğlaklara ve dişi kuzulara	İlave 140 TL
Birinci derece tarımsal amaçlı örgütlere üye olan yetiştiricilerin işletmelerinde doğan kuzulara/oğlaklara	İlave 40 TL/baş
100 baş ve üzeri anaç koyun-keçi varlığına sahip işletmelere en fazla bir sürü yöneticisi için (sadece 100 baş üzerinden ilave 1,8 katsayı)	Net 36.000 TL

• SU ÜRÜNLERİ DESTEĞİ

- Su ürünleri yetiştiriciliği yapanlara, Su Ürünleri Bilgi Sistemine kayıtlı olmak şartıyla, kilogram/adet başına aşağıda belirtilen miktarlara göre doğrudan üreticiye olmak üzere destekleme ödemesi yapılmıştır.
- Kapalı sistemde üretim yapanlar ile kilogram üstü alabalık üretimi yapanlara aşağıda belirtilen miktarda destekleme ödemesi yapılmıştır.
- Denizlerde Bakanlıkça belirlenmiş olan aynı potansiyel alanda, aynı baraj gölünde veya bölgelere ayrılmış baraj göllerinde aynı bölge içerisinde, aynı gerçek ve tüzel kişilere ait birden fazla yetiştiricilik işletmesi var ise bu işletmeler tek bir işletme olarak kabul edilir ve destekleme ödemesi buna göre yapılmıştır.
- Bir işletmenin desteklemeden faydalanabileceği en fazla miktar, toprak havuzlarda balık yetiştiriciliğinde 30.000 kg/yıl, diğerlerinde 350.000 kg/yıl ile sınırlandırılmıştır.
- Kuluçkahanelerde alabalık anaçları için adet başına aşağıda belirtilen miktarda destekleme ödemesi yapılır. Bir kuluçkahanenin desteklemeden faydalanabileceği en fazla miktar, 10.000 adet/yıl damızlık anaç ile sınırlandırılmıştır.

TARIMSAL ARAŞTIRMA VE GELİŞTİRMENİN DESTEKLENMESİ

• AR-GE DESTEĞİ

Bakanlığın ve tarım sektörünün ihtiyaç duyduğu öncelikli konulara ilişkin bilgi ve teknolojilerin geliştirilmesi ve bunların çiftçiler ile tarımsal sanayicilere aktarılması amacıyla, Bakanlıkça uygun görülen araştırma geliştirme (AR-GE) projelerine 2023-2024-2025 yıllarında destekleme ödemesi yapılır.

• HAYVAN GEN KAYNAKLARI DESTEĞİ

Hayvan genetik kaynaklarının yerinde korunması ve geliştirilmesi amacıyla Bakanlıkça uygulanan proje kapsamındaki yetiştiricilere, koruma ve geliştirme sürüleri için büyükbaş ve küçükbaş hayvanlarda farklı olmak üzere hayvan başına, arıcılıkta kovan başına, ipekböceğinde kilogram başına aşağıda belirtilen miktarlarda ödeme yapılır.

11.2) KAYSERİ’DEKİ 2024 YILI İL BAZINDA BİTKİSEL ÜRETİM DESTEKLEMELERİ

Tablo 45: Bitkisel Üretim Destek Rakamları

DESTEK ADI	DESTEĞE TABİ ALAN /ÜRÜN TOPLAM (da)/ MİKTAR (kg)	DESTEK MİKTARI (tl)
Sertifikalı Tohum Üretim Desteği	691.374,492	46.128.595,77
Biyolojik ve/veya Biyoteknik Mücadele Desteği	1.199,954	485.981,41
Fark Ödemesi Desteği (Hububat,Baklagil ve Dane Mısır)	499.326.961,231	694.677.293,89
Sertifikalı Fidan Kullanım Desteği	121,507	121,507
Lisanslı Depoculuk Desteği	19.128.405,00	1.936.200,78
TOPLAM		743.228.071,85

Kaynak: İl Tarım ve Orman Müdürlüğü